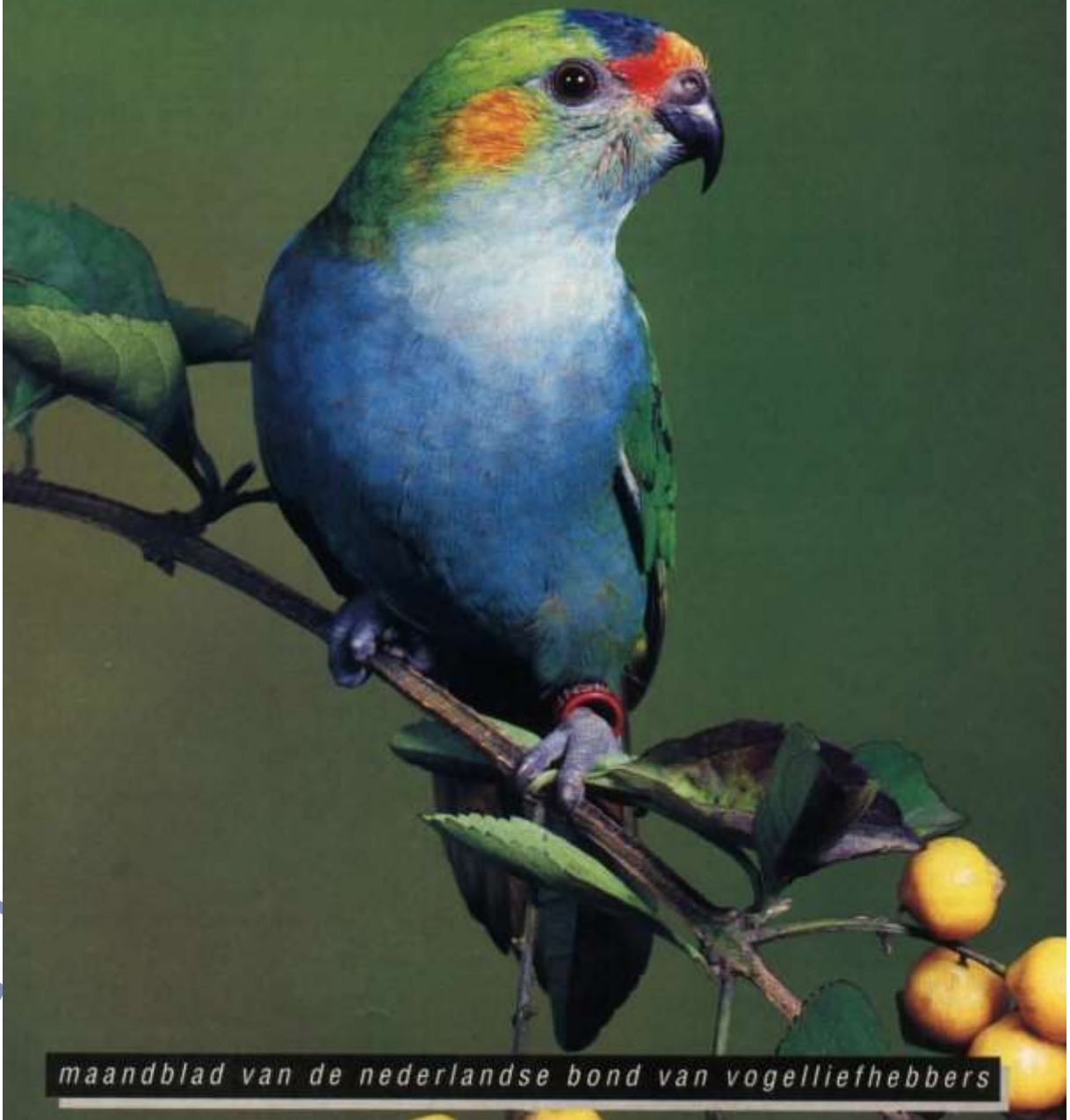

Onze Vogels

56e jaargang no.5, mei 1995

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

De

ssel

Groenlingen in Agaat,

Met deze uiteenzetting wil ik reageren op het artikel over de groenling in het februari-nummer van 1995. Voordat de in dat artikel aangedragen gegevens een eigen leven gaan leiden en voor waar worden aangenomen, wil ik er toch enkele kanttekeningen bij plaatsen.

Naar mijn mening is de betreffende lichtere vogel een echte isabel. Dit is de combinatie van de agaat- met de bruinfactor. De vogel is gekweekt uit twee agaten en is dus zondermeer een agaat. Zij is duidelijk lichter en dus is er een tweede faktor werkzaam, die de vogel verder opleekt. Deze faktor kan een spontane mutatie zijn, zoals wordt gesuggereerd, maar kan ook als bestaande faktor via één (de vader in geval van geslachtsgebonden vererving) of beide ouders zijn doorgegeven. Ik denk, dat deze tweede faktor de bruinfactor is. De gebruikte man is dan split voor deze faktor en de afwijkende vogel is gegarandeerd een pop.

Bij de kanaries wordt deze combinatiekleur isabel genoemd en ik vind dit bij de groenling ook een prima benaming van deze kleurslag. Dat deze vogel niet zo snel als isabel is herkend, komt waarschijnlijk, door-

dat wij bij de benaming isabel een ideaalbeeld van een isabel kanarie in ons achterhoofd hebben. U moet echter niet vergeten, dat deze ideale isabel kanarie het resultaat is van jarenlange selectie op de voor de kleurslag

ideale bijkomende eigenschappen. Bij de groenling staan we nog maar aan het begin van het selectieproces waarmee op den duur ideaalbeelden worden gecreëerd. We kunnen dus bij de eerste mutaties en mutatie-combinaties niet verwachten dat we direkt ideaalbeelden zullen kweken. Daarnaast is het natuurlijk de vraag of ideaalbeelden van de ene soort wel haalbaar zijn bij een andere soort. Als extreem voorbeeld haal ik daarbij wel eens het voorbeeld van een zwarte kraai en een zilvermeeuw aan. Er is niet zoveel voorstellingsvermogen voor nodig om te begrijpen, dat een bruinmutatie bij de kraai zal resulteren in een donkerbruine vogel. Dezelfde bruinmutatie zal bij de meeuw veel minder spektakulair zijn en vrijwel dezelfde witte meeuw opleveren, waarbij alleen het zilverbruine rugdek zal zijn veranderd in een beige-achtige kleur (afgezien van de bruine vleugelpunten). Dit leidt er zelfs toe, dat dezelfde mutatie bij verschillende soor-

Bruin en Isabel

Tekst en foto's: Pieter van den Hooven

ten ook verschillende benamingen krijgt. De bovengenoemde meeuw zal bijvoorbeeld vrij gemakkelijk isabel of creme worden genoemd.

Terug naar onze isabel groenling. Daar ik naast het keurmeester zijn ook nog de uit de hand gelopen hobby heb van vogels fotograferen, krijg ik bepaald meer en vreemdere vogels te zien dan de gemiddelde keurmeester. Zo heb ik al weer enkele jaren geleden ook de isabel groenling mogen fotograferen. Dit was vrijwel dezelfde vogel als afgebeeld in bovengenoemd artikel, met zo te zien een iets sterkere reductie door de agaafactor. Een vogel met een vrij koud beige-achtig pigment en slechts weinig phaeomelanine.

De agaafactor reduceert het zwarte pigment (eumelanine), waardoor de agaafactor lichter van kleur wordt. Daarnaast lijkt het, dat ook het roodbruine pigment (phaeomelanine) wordt gereduceerd, net zoals dat bij de kanarie het geval is. Hierdoor is de agaafactor groenling vrij helder van kleur. Ook tonen de agaten een duidelijker schimmelstructuur, wat hen hun aantrekkelijke zilverachtige waas geeft. Foto's 1 en 2 tonen een agaafactor man en een agaafactor pop van een redelijk goede kwaliteit. Door het zwakkere geelbezit van de poppen komt bij hen de zilverachtige waas vaak beter tot uiting.

Ook is opvallend, dat de agaafactor poppen vaak een duidelijker bestreping op het rugdek laten zien dan de wildvorm poppen.

De bruinkactor verhindert de laatste oxydatiestap bij de vorming van zwart eumelanine, waardoor dit in de bevedering wordt afgezet als bruin eumelanine. Hierdoor wordt de vogel bruin. Het roodbruine phaeomelanine wordt niet aangetast en wanneer door se-

lektie dit roodbruine pigment maximaal aanwezig is, kan er een warm bruine vogel ontstaan. Foto 3 laat een bruine man zien, welke nog duidelijk te koud van kleur is en op het eerste gezicht wel wat op een agaafactor lijkt. Dit wordt mede veroorzaakt door de bij deze vogel aanwezige schimmelverdeling. De bruine pennen geven echter aan, dat we zondermeer met een bruine te maken hebben. Deze vogel bewijst ook, dat een zilverachtige waas niet voorbehouden is aan de agaafactor mutant.

Foto 4 laat een veel betere bruine groenling zien. Deze beantwoordt veel meer aan het ideaalbeeld dat ik van een bruine groenling man voor ogen heb. Een goede bruine kleur, met een redelijk phaeomelaninebezit, zeker voor een man. Bruine mannen van deze kwaliteit zijn helaas nog maar weinig voorhanden. Foto 5 laat een redelijke bruine pop zien. Door het zwakkere geelbezit en de van nature hogere concentratie roodbruin phaeomelanine toont een pop veel gemakkelijker een betere bruine kleur.

De isabel ontstaat dus door een combinatie van beide eerder genoemde mutaties. Omdat beide mutantengeslachtsgebonden vererven en dus op hetzelfde chromosoom liggen (het geslachtschromosoom), is er een

crossing-over nodig om de factoren op hetzelfde chromosoom te krijgen. Alleen dan is een combinatie mogelijk. Deze crossing-over heeft blijkbaar inmiddels plaatsgevonden, gezien het verschijnen van enkele isabellen.

De isabel verenigt de eigenschappen van beide mutaties in zich. Dus een kleinere hoeveelheid eumelanine (agaatfactor), wat bruin van kleur is (bruinfactor). Daarnaast minder roodbruin phaeomelanine (agaatfactor), waardoor een veel lichtere en minder warmbruine groenling ontstaat. Ook de zilvergrijze waas (agaatfactor) is aanwezig, waardoor de kleur nog grauwer overkomt. Foto 6 toont ons één van de eerste isabellen. Wellicht dat er in de toekomst door selectieve kweek toch een wat warmer beige totaalkleur kan worden gerealiseerd.

Zoals vermeld, denk ik dat de beschreven vogel uit het februari-nummer zo'n isabel betreft. Ook het feit, dat het een pop betreft, sterkt mij in m'n mening. Als ik gelijk heb, dan is de man waaruit deze isabel is gekweekt een waardevolle kweekvogel, omdat deze, gepaard aan een isabel pop ook isabel mannen kan opleveren. Zijn de oudervogels redelijk onverwant geweest en goed gezond, dan is een paring vader x dochter wellicht zeer aantrekkelijk.

Een proefparing kan uitwijzen, of mijn stelling juist is of dat het toch een andere, nieuwe mutatie betreft. Paar de pop aan een bruine man. Is het een echte isabel, dan zullen alle jongen bruin zijn, zowel mannen als poppen. Is het toch een andere mutatie, dan komen er wel bruine poppen uit deze paring, gezien de geslachtsgebonden vererving van de bruinfactor. De mannen zullen echter wildkleurig zijn, echter wel split voor zowel de bruinfactor als voor de andere mutant. Ik hoop, dat we na het kweekseizoen

de uitslag van een eventuele proefparing mogen vernemen.

Naschrift redactie:

Wij denken, dat met het bovenstaande artikel (waarvoor hartelijk dank) de discussie rond deze nieuwe groenling-verschijning nog niet zal zijn verstomd. Sterker nog: wij willen de discussie graag nog wat aanwakkeren, door het plaatsen van de volgende opmerking.

Ervan uitgaande, dat de mutant inderdaad afkomstig is uit de paring agaath x agaath, denken wij, dat er in bovenstaande theorie iets niet klopt. Volgens ons kan namelijk een agaath nooit split zijn voor bruin. Zo'n vogel zou immers uiterlijk de wildkleur hebben. In de kanariesport wordt een dergelijke man een passe-partout-man genoemd. Op het einde van de tekst wordt trouwens een dergelijke man beschreven: wildkleur, split voor agaath en split voor bruin.

Wij wachten geïnteresseerd de reacties en de resultaten van de proefparing af.

Foto 1. Groenling man, agaath

Foto 2. Groenling pop, agaath

Foto 3. Groenling man, bruin (goede kwaliteit)

Foto 4. Groenling man, bruin (mindere kwaliteit)

Foto 5. Groenling pop, bruin

Foto 6. Groenling pop, isabel.

De toelichting bij de foto's is al in de tekst verwerkt.

osel

De l

1

De Hokko's en hun regenwoud

door: Louwerens-Jan Nederlof & Eef van 't Hoen

Hoe vaak leest u het niet, dat de tropische regenwouden op deze wereld ernstig bedreigd worden? En hoeveel planten en dieren verdwijnen daardoor? Veel soorten, die nog steeds voor de wetenschap onbekend zijn, zullen dat waarschijnlijk ook blijven, omdat ze niet kunnen leven zonder dit bijzondere ecosysteem, waarmee slechts 7 % van de aarde bedekt is.

De vraag naar tropisch hardhout en nieuwe landbouwgrond is groter dan ooit. Natuurbeschermers en wetenschappers zullen zich moeten haasten om voldoende gegevens over het regenwoud te verzamelen, om het in samenwerking met politici en lokale bevolking te beschermen en waar mogelijk te herstellen. Eén van die methoden is het onder de aandacht brengen van een bijzondere vogelgroep: de hokko's.

Hokko's zijn hoenderachtige vogels, waarvan de meeste soorten leven in Midden- en Zuid-Amerika. In totaal zijn er zo'n 50 soorten, afhankelijk van het bos. Sommige soorten hebben zich ook kunnen aanpassen aan andere leefgebieden, zoals grasvlakten en savannen. Voor deze soorten is dat hun redding, omdat deze leefgebieden niet direct door de mens wor-

den bedreigd. Andere soorten hebben minder geluk: zij gaan net zo snel achteruit als het regenwoud waarin ze leven. We kunnen binnen de hokko's (Cracidae) ruwweg drie groepen onderscheiden: de chachalacas (*ortalis* sp.), de goeans (*penelope*, *pipile*, e.a.) en als laatste groep de echte hokko's (*Crax*, *Mitu*, *Pauxi*, e.a.).

De vogels variëren in grootte van een houtduif tot een kalkoen. De meeste soorten zijn onopvallend gekleurd, maar vrijwel allemaal bezitten ze merkwaardige kopversierselen, zoals lellen en knobbels, in de meest mooie kleuren.

De groep, die het meest wordt bedreigd, zijn de echte hokko's. Dit artikel gaat voornamelijk over de soorten van het geslacht *Crax*. De acht soorten van dit geslacht zijn forse vogels met opvallende kuilven op de kop. De kuif bestaat uit zwarte veren, die sterk

naar voren zijn gekruild. Een oud Indianenverhaal verklaart, waarom deze vogels hun gekrulde kuif kregen: "En het was lang geleden, dat een jonge krijger door zijn stam beschuldigd werd van diefstal. Echter, de krijger was verzekerd van zijn onschuld, maar omdat niemand hem wilde geloven werd hij razend van woede. Hij pakte een knuppel en sloeg wild om zich heen. De woudreuzen kregen door zijn toedoen de brede wortels en de krokodil kreeg door de klappen zijn hoekige staart. Maar de kop van de brutale hokko miste de krijger op een haar, zijn stok maakte wel tot op de dag van vandaag zijn kuif in de war ..."

Het verschil tussen haan en hen is vaak duidelijk te zien: de hanen hebben een gekleurde snavelknobbel en een in hoofdzaak zwarte bevedering.

use!

De

Bij de hennen is de snavelknobbel minder ontwikkeld, alleen bij de zwarte hokko (*Crax alector*) heeft de hen ook een duidelijke knobbel op de snavel. Opmerkelijk is, dat de *Crax*-soortengroep over heel Zuid-Amerika is verspreid in die gebieden waar tropisch regenwoud aanwezig is. Er zijn ook veel gebieden waar de soorten elkaar overlappen. In de loop van de evolutie hebben de hokko's snel ontwikkelende kenmerken verkregen, die ervoor zorgen, dat de soorten onderling goed uit elkaar kunnen worden gehouden. Variatie in wel of geen goed ontwikkelde kuif, wel of geen snavelknobbel in de kleuren rood, geel en blauw, of verschillen in bevederingspatroon en aftekening hebben hiervoor gezorgd.

De onderstaande tabel geeft hiervan een duidelijk overzicht, om zowel de hanen als de hennen van iedere soort uit elkaar te houden. Taxonomisch zijn de hokko's een moeilijke vogelgroep. Het zijn vogels, die veel uitzonderingen op de regel kennen, waardoor het moeilijk is om soorten en ondersoorten te bepalen. Ook valt het niet mee om een goede indeling in soortengroepen (geslachten) te kunnen maken. Het soortenoverzicht in dit artikel is gebaseerd op de classificatie, zoals die is voorgesteld door S.D. Strahl in 1988.

Levenswijze en biologie.

Hoewel de meeste hokkosoorten nogal van elkaar verschillen, komt hun le-

venswijze vrijwel overeen. De soorten van het geslacht *Crax* hebben een min of meer bodembewonende levenswijze, terwijl de meeste andere hokkosoorten niet of nauwelijks op de grond naar hun voedsel zoeken. Maar toch zullen ook de echte hokko's hun nest in de beschutting van een lage boom of struik bouwen en in de lage begroeiing ook naar voedsel zoeken. Meestal is hun dieet een gevarieerde mengeling van zaden, vruchten, bladeren en twijgen. Maar ook insecten, kleine knaagdieren en reptielen worden soms gegeten. Hokko's zijn meestal monogaam, dat wil zeggen dat de haan en hen hun hele leven bij elkaar blijven, of in ieder geval een broedseizoen. Maar van sommige soorten wordt er getwijfeld of ze wel zo monogaam zijn: vaak genoeg zijn kleine groepjes met meerdere hennen waargenomen.

Aan het begin van de regentijd breekt voor de hokko's het broedseizoen

aan. De hanen voeren hun opmerkelijke baltsceremonie op. In grote lijnen komt de balts van de verschillende soorten *Crax* overeen: de mannetjes zoeken een verhoogde zitplaats op een lage tak of stronk; de staartveren worden uitgeslagen en de vleugels hangen langs de zijde van het lichaam. De kop en hals worden naar beneden gebogen en de vogel laat een diep brommend geluid horen. Het doet een beetje denken aan het geluid van een stoomboot. Deze houding houdt de vogel wel drie kwartier lang vol en het dreunende geluid draagt ver in de dichte begroeiing van het bos. Dankzij een speciale luchtpijp, die over de borst van de vogel loopt en sterk is verlengd, kan de vogel de baltsroep laten horen om een vrouwtje aan te trekken. Wanneer dat eenmaal gevonden is, kan er op zoek worden gegaan naar een geschikte nestplaats. Vaak is dat een holle boom, een oud vogelnest, of een gammel bouwsel van eigen makelij. Maar altijd een paar meter boven de grond. Het vrouwtje legt twee, soms drie, grote witte eieren (ca. 94 x 60 mm) met een ruwe schaal. De hen neemt het grootste deel van het broeden voor haar rekening, terwijl de haan op afstand de wacht houdt. Hokko's broeden vrij lang, ruim 32 dagen. Dat moet ook wel, omdat de kuikens direct met hun ouders mee moeten gaan op zoek naar voedsel. De nestvlieders zijn voorzien van goed ontwikkelde poten met draaibare tenen om goed houvast te vinden op de dunne takken en twijgen. Verder kunnen ze al een beetje fladderen om op die manier de nacht tussen de ouders door te brengen in een hoge roestplaats.

De familie blijft vaak een jaar bij el-

GENUS CRAX (Linnaeus 1758): 8 soorten

Crax rubra	rubra	Linnaeus 1758	afkorting land: Mex, Gua, Bel, Els Hon, Nic, Cos, Pan Col, Ecu, Mex (Co- zumel Ist.)
	griscoimi	Nelson 1926	
C.alberti	-	Fraser 1850	Col (n)
C.Alector	-	Linnaeus 1766	Frg, Sur, Guy, Bra (n) Ven (z), Col (zo)
C.daubentoni	-	G.R.Gray 1869	Ven (n), Col (no)
C.fasciolata	fasciolata	Spix 1825	Bra, Par, Arg
	grayi	Ogilvie-Grant 1893	Bol (o)
	pinima	Peizeln 1870	Bra (no)
C.globulosa	-	Spix 1825	Bra, Bol (n), Per (o) Ecu (o), Col (zo)
C.blumenbachii	-	Spix 1825	Bra (o)
C.estudilloi	-	Estudillo 1985	Par

3

kaar en in die tijd worden de jonge vogels door beide ouders gevoerd en bewaakt. Binnen een jaar hebben ook de jonge vogels hun volwassen verenkleed verkregen met al de karakteristieke kenmerken van hun soort. Het zal nog wel vijf jaar duren, voordat ze zelf voor nakomelingen zullen zorgen.

Bedreiging en toekomst.

Het regenwoud waarin de hokko's leven wordt ernstig bedreigd. Door ontbossing verdwijnen enorme hoeveelheden leefgebied voor deze bijzondere vogels. Maar ook andere, voor ons nog onbekende, soorten dieren en planten zullen verdwijnen of nog verder in aantal achteruit gaan. Naast de ontbossing hebben hokko's ook nog eens te lijden van de jacht. Hokko's zijn grote vogels en bij veel mensen

zeer gewild als eiwitbron. Het probleem is, dat hokko's maar weinig jongen krijgen en dat hun generatietijd zeer lang duurt in vergelijking met andere hoenderachtigen. Dit alles samen maakt het toekomstbeeld er niet veel rooskleuriger op. Veel hokko-soorten zijn zo ver in aantal achteruit gegaan, dat ze al tientallen jaren niet meer in het wild zijn waargenomen. Veel mensen in Zuid-Amerika zijn zich bewust van de problemen en zijn het erover eens, dat het zo niet langer door kan gaan. De oorzaken van de achteruitgang zullen aangepakt moeten worden. Maar regeringen veranderen hun politieke beleid niet zo snel als het gaat om de bescherming van een paar "onbelangrijke" vogels. Nee, er is meer nodig.

Natuurbeschermers, ecologen en an-

4

dere wetenschappers zien hokko's niet meer los van hun leefgebied. Hokko's zijn prima indicatorsoorten als het gaat om de gezondheidstoestand van een tropisch regenwoud. Wanneer het in een bepaald gebied goed gaat met de hokko's, zal het ook goed gaan met alle andere planten en dieren van datzelfde gebied. Natuurbeschermers en ecologen zullen, om het tropisch regenwoud te beschermen, met andere alternatieven naar voren moeten komen. Zo is een regering beter te overtuigen van het feit, dat men een regenwoud moet beschermen, omdat men bij het kappen de greep op de waterhuishouding van een gebied verliest. Levend regenwoud neemt enorme hoeveelheden regenwater op. Het bos fungeert als spons, die het water geleidelijk afstaat. Verstoort men dat evenwicht tussen de begroeiing en de hoeveelheid vastgehouden water, dan treden er enorme veranderingen op: de onvruchtbare bodem raakt geërodeerd en spoelt weg. De kansen voor de landbouw worden dan nog kleiner en grote overstromingen en aardverschuivingen zijn aan de orde van de dag, omdat op bepaalde momenten teveel water opeens moet worden afgevoerd. De nadelige economische gevolgen van dit verschijnsel zijn voor natuurbeschermers wel goede argumenten om een regering te overtuigen.

Maar er is nog een lange weg te gaan, voordat er een oplossing wordt gevonden voor het grootste probleem, waarmee Zuid-Amerika en de rest van de wereld te maken hebben.

Of de hokko's het zolang uit zullen houden, is nog maar zeer de vraag. Veel soorten, zoals de blumenbach's hokko (*Crax blumenbachii*) zijn niet meer in de vrije natuur te vinden, maar enkel nog in een aantal particuliere collecties van Zuid Amerikaanse vogelliefhebbers. Willen we voorkomen, dat deze vogels voorgoed uitsterven, dan zit er niets anders op dan te proberen, met deze soorten te kweken. Er zijn slechts weinigen, die de kennis in huis hebben, om zulke projecten aan te pakken. In 1988 werd het eerste hokko-symposium gehouden in Caracas, Venezuela. Hier kwamen veel nationale en inter-

use!

De

De Hokko's en hun regenwoud

nationale wetenschappers en natuurbeschermers bij elkaar, om de problematiek te bespreken en een verdere strategie te bepalen. Dit leidde ondermeer tot verschillende fokprogramma's, inventarisaties, prioriteitslijsten en beschermingsplannen voor de meest bedreigde soorten. Als voorbeeld is er in Belo Horizonte, Brazilië, een herintroductieproject gestart om de *Crax blumenbachii* uit te zetten in geschikte gebieden. Gekweekte vogels, onder meer uit het Belgische International Cracid Breeding and Conservation Center te Lanaken, werden na een gewenningsperiode in een grote voliëre vrijgelaten. Dit kon niet zonder meer gebeuren. Eerst moest de veiligheid van de vogels gegarandeerd worden en er moest voldoende leefgebied aanwezig zijn. Werk van vele jaren kan in enkele weken teniet worden gedaan door toedoen van illegale jagers en andere onvoorziene omstandigheden. Verdere voorlichting en betrokkenheid van de plaatselijke bevolking behoren ook tot het actieplan om de hokko's een tweede kans te geven.

Verder is het nog de vraag, of het niet te laat is. Is er nog wel voldoende biotoop? Heeft uitzetten zin? En is de genetische diversiteit van de vogels in gevangenschap nog wel optimaal? Maar optimisme is kenmerkend voor de natuurbeschermers in hart en nieren. Door dit optimisme, dat vele onderzoekers en liefhebbers enthousiast maakt, zullen maatregelen genomen worden, die ervoor zullen zorgen, dat hokko's het inderdaad zullen redden. Laten we hopen, dat het vele onderzoek, maar vooral ook de kweekprojecten ter plaatse, er uiteindelijk voor kunnen zorgen, dat de hokko's, samen met de diversiteit van hun leefgebied, behouden blijven.

Literatuur:

Scheres, G.: *Hokko's, zullen ze overleven?*, Antwerpen Zoo, 1988. *International Cracid Breeding and Conservation Center.*

Tabel 1: Determinatie-sleutel voor het genus *Crax*.

(1) Knobbel op snavel ...	(8)
Geen knobbel op snavel ...	(2)
(2) Lichaam zwart met purperen gloed ...	(3)
Lichaam zwart met groenachtige gloed ...	(4)
(3) Snavelbasis geel, maar snavel blauw ...	<i>Crax alector</i> man
Snavelbasis bruin ...	<i>Crax alector</i> pop
(4) Lichaam geheel zwart ...	<i>Crax blumenbachii</i> pop
Lichaam niet geheel zwart ...	(5)
(5) Buik en uiteinde van staart wit ...	<i>Crax fasciolata fasciolata</i> man
Buik zwart met uiteinde staart wit ...	<i>Crax fasciolata grayi</i> man
Lichaam met wit getekend ...	(6)
(6) Op de rug met wit getekend (behalve nek) ...	<i>Crax fasciolata fasciolata</i> pop
Borst met bandering ...	(7)
(7) Borst gebandeerd met geelbruin ...	<i>Crax fasciolata pinima</i> pop
Borst en zijde geheel bruin en zwarte bandering ...	<i>Crax fasciolata grayi</i> pop
(8) Knobbel rood ...	<i>Crax blumenbachii</i> man
Knobbel vuurrood, vogel met zwart lichaam ...	<i>Crax globulosa</i> man
Knobbel met andere kleur ...	(9)
(9) Knobbel blauw, op iedere zijde van snavelbasis ...	<i>Crax alberti</i> man
Knobbel anders van kleur ...	(10)
(10) Knobbel geelgroen ...	<i>Crax estudilloi</i> man
Knobbel met andere kleur ...	(11)
(11) Knobbel geel ...	(12)
Knobbel bruin ...	(13)
(12) Poten zwart ...	<i>Crax rubra rubra</i> man
Poten zwart, vogel kleiner dan 85 cm ...	<i>Crax rubra griscomi</i> man
Poten groenachtig ...	<i>Crax daubentoni</i> man
(13) Kuif gebandeerd met wit ...	(14)
Kuif aan de basis wit ...	<i>Crax daubentoni</i> pop
(14) Onderbuik bruin ...	(15)
Onderbuik kaneelkleurig ...	<i>Crax rubra rubra</i> pop
Onderbuik kaneelkleurig, vogel kleiner dan 85 cm ...	<i>Crax rubra griscomi</i> pop
(15) Onderbuik, flanken en onderstaartdekveren pop roodbruin ...	<i>Crax globulosa</i>
Onderbuik diep kastanjebruin ...	<i>Crax alberti</i> pop

LEIGRIJZE
KERNBIJTER

5

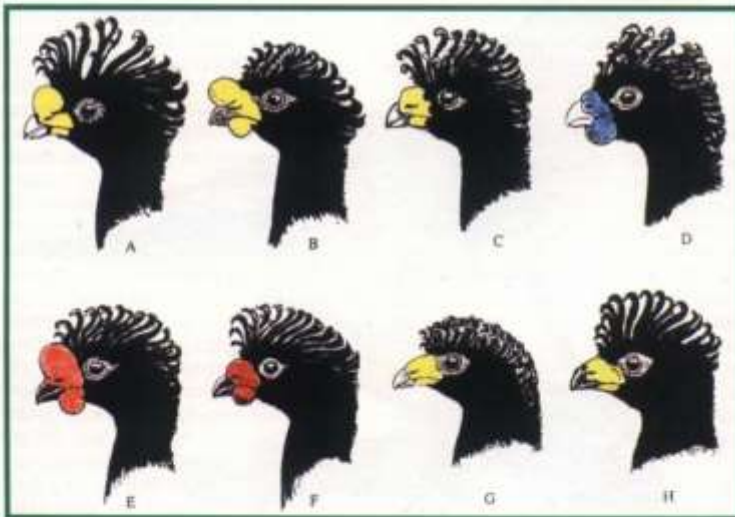

Bij de foto's:

1. *Crax fasciolata*, haan en hen.
2. *Crax fasciolata*, hen
3. *Crax daubentoni*, haan Daubenton's hokko

4. *Crax alector*, haan Gladsnavel hokko
5. *Crax fasciolata*, hen Sclater's hokko

De foto's zijn gemaakt door Eef van 't Hoen.

Het genus *Crax*

A. Grote hokko (<i>Crax rubra</i>)	E. Yarrel's hokko (<i>Crax globulosa</i>)
B. Daubenton's hokko (<i>Crax daubentoni</i>)	F. Blumenbach's hokko (<i>Crax blumenbachii</i>)
C. Estudillo hokko (<i>Crax estudilloi</i>)	G. Gladsnavel hokko (<i>Crax alector</i>)
D. Albert's hokko (<i>Crax alberti</i>)	H. Sclater's hokko (<i>Crax fasciolata</i>)

Op het kalenderblad is het mannetje van de Leigrijze kernbijter afgebeeld, dat een lengte heeft van ongeveer 18 cm. De pop mist het zwart op de achterhals en rond de witte keelvlek. Deze vogels hebben een enorm woongebied, dat zich uitstrekt over grote delen van noordelijk Zuid-Amerika. In de trektijd worden ze vaak noordelijker aangetroffen tot in Midden-Amerika. De meest geliefde habitats zijn beboste gebieden en dan bij voorkeur wouden met een dichte onderbegroeiing. Dat zijn de plaatsen, waar ze ijverig zoeken naar allerlei zaden en zaadjes, bessen en vruchten. Ook insecten worden gegeten en ook de jongen worden in het begin gevoerd met insecten.

Het nest is een komvormig bouwsel, dat vervaardigd wordt uit allerlei plantedelen, mos en dergelijke. De eigenlijke nestkom wordt bekleed met fijner materiaal: fijne grassen, plantepuis enz.. Een voltallig legsel bestaat uit drie tot vijf eitjes. Ze zijn lichtblauw tot blauwachtig groen en bezaaid met bruine vlekjes en stipjes. De eitjes worden in ongeveer een dozijn dagen uitgebroed, hoewel het wel eens een dag langer of korter kan duren. Zoals ik reeds schreef, wordt het kroost in het begin gevoerd met insecten. Het verlaat na ongeveer veertien dagen het nest, maar de jongen worden dan nog geruime tijd door de oude vogels van de nodige snavelkost voorzien.

Tot slot nog even dit: de wetenschappelijke benaming van deze kernbijter is *Pitylus grossus*. Men kent ook nog de Grijszwarte kernbijter, *Pitylus fuliginosus*. Deze wordt door sommige auteurs beschouwd als een aparte soort, door anderen echter als een ondersoort, maar daar zult u waarschijnlijk niet wakker van liggen.

Meindert de Jong.

Tekst: Eef van 't Hoen.

GESLAAGDE KWEEK MET DE GROTE TEXTORWEVER

De Grote Textorwever - *Textor cucullatus* - behoort tot de familie Ploceinae (echte wevers) en bewoont de steppen en savannen van het grootste deel van tropisch Afrika. Er zijn een aantal ondersoorten beschreven van deze 17 cm grote vogel, welke in kleur en tekening van elkaar verschillen. Deze kolonievogels hebben de naam agressief te zijn tegenover medebewoners van de volière. Dit artikel toont aan, dat deze veronderstelling niet altijd van toepassing is op deze levendige vogels.

Bij de liefhebbers zijn Grote Textorwevers algemeen bekend. De man is grotendeels diepgeel van kleur. De bovendeelen zijn met zwart afgezet. Ook de kop en keel zijn zwart. De pop heeft een dof bruingroene rugkleur, de onderdelen zijn lichtgeel, overgaand in wit. De kop is gelig groen.

De Grote Textorwevers zijn gehuisvest in een ren van 6 meter lengte, 2 meter diep en 2,5 meter hoog, met een nachthok dat 's winters verwarmd kan worden. Deze ren is onderdeel van de grote, zeshoekige gemeentevolière van de gemeente Sliedrecht, waarvan de plaatselijke afdeling De Vogelvriend het toezicht en de verzorging voor haar rekening neemt.

In de ren bevinden zich als medebewoners een grote collectie tropische vogels, zoals ceresamadines, spitsstaartamadines, tijgervinken, blauwfazantjes, goudbuikjes, napoleons, Peru- en groenvleugelduifjes, turquoisine- en bourkesparkieten, witte en isabel rijstvogels e.a..

De Textors werden in 1991 aangekocht als twee koppels; later bleken het drie mannen en een pop te zijn. Dit was overigens geen bezwaar: voorop staat de verscheidenheid aan vogels welke voor de bezoekers te zien moet zijn. Wordt er bovendien ook nog gekweekt, dan is dat mooi meegenomen.

Ze zijn aangekocht om hun karakter-

istische nestbouw, en al snel hingen overal in de volière de bolvormige nesten, veelal slechts half afgemaakt. Bij wevers kiezen de poppen niet de

pop kennelijk haar keuze had gemaakt, werd één van deze nesten afgemaakt tot een stevige bolvorm, met de ingang aan de onderkant. Als nest-

mooiste of indrukwekkendste man, maar het geschiktste nest. Zodra de pop haar keuze heeft gemaakt, gaat de man het nest verder afbouwen.

Dit jaar werden er ook twee nesten in het nachthok gebouwd, aan de TL-buis boven de voerplaats. Nadat de

materiaal werd gebruik gemaakt van lange, rietachtige grassen, welke in de lengte gesplitst worden. Alleen verse, groene grassen worden gebruikt. Binnenin wordt het nest afgewerkt met zachte materialen, zoals veertjes e.d..

De pop was na voltooiing regelmatig in het nest te vinden, zodat we begin juni besloten tot een voorzichtige nestcontrole. Tot ons grote genoegen waren er drie eieren te voelen. In het nest kijken ging niet zonder de ingang te beschadigen, dus we besloten het hierbij te laten.

Of de pop goed broedde, was ook moeilijk waar te nemen, daar het nest

nog hoop op een goed kweekresultaat.

Wederom een teleurstelling op 6 augustus. Het nest ligt op de grond en van een jonge Textorwever geen spoor. Hoe het nest heeft kunnen vallen is een raadsel; misschien het werk van de parkietachtigen in de ren, of van de ouders zelf. Na enig zoekwerk vinden we de jonge Textor in een co-

vanuit de buitenvolière niet te zien was en bij aanraking van de deurknop het nest direct werd verlaten.

Opvallend tijdens de broedperiode was de aanwezigheid van twee mannen rond het nest. Dit is bij de Grote Textorwevers geen normaal gedrag, immers in de natuur verlaat de man het nest en de pop zodra het legsel compleet is. De pop broedt de eieren alleen uit en zorgt ook alleen voor de jongen.

Bij een nestcontrole op 21 juni zijn er jongen te voelen, geen eieren, zodat we aannemen, dat het er drie zijn. De aangeboden meelwormen, pinkymaden en buffalwormen worden in snel tempo één voor één naar het nest gebracht. De witte meelwormen genieten de voorkeur. Het voeren gebeurt alleen door de pop, maar ook de man brengt af en toe voer naar het nest.

Op 29 juni zien we door de nestingang twee jongen naar buiten kijken. Hoe oud ze zijn weten we niet precies, maar zo te zien zijn ze nog te jong om uit te vliegen. De volgende dag een teleurstelling: er ligt een jong op de grond. De veren zijn nog niet volgroeid, dus waarschijnlijk is hij bij het bedelen om voer uit het nest gevallen. Bij nestcontrole blijkt er nog één jong in het nest te zijn, dus er is

nifeer. Volledig in de veren lijkt hij wel wat op de pop, nog wat matter van kleur en met een kortere staart.

Hij wordt op de grond alleen door de pop gevoerd, al bedelt hij bij andere vogels ook om voedsel. Vanaf het moment van uitvliegen van de jonge vogel zijn de mannen druk bezig, een hele serie nieuwe nesten op te zetten. Alle goede zorgen ten spijt wordt de jonge Textorwever op 9 augustus dood aangetroffen. Waaraan hij is doodgegaan, weten we niet: de pop voerde goed, het jong zag er goed uit. Jammer, niets aan te doen en einde verhaal, dachten we. De drie mannen dachten daar duidelijk anders over, gezien hun inspanningen, hopende op de gunsten van de pop. Overal in de ren werden nesten opgezet, ook in het nachthok aan de TL-buis. Ook nu wordt het nest dat op dezelfde plaats hangt als het vorige geheel afge maakt.

Bij nestcontrole, half augustus, is er een ei en ook nu weer verblijven er twee mannen in de omgeving van het nest. Ze duiden elkaars aanwezigheid, maar ook de aanwezigheid van de andere vogels. Waren we in het begin een beetje bang voor agressief gedrag van de Textormannen, vooral op de voerplaats, het tegenoverge-

stelde gebeurde. Ze waren zeer verdraagzaam en hielden zich alleen bezig met hun eigen nesten en jongen.

Begin september zijn er wederom jongen en het voeren gebeurt ook nu alleen door de pop. Heel zelden, als hij de kans krijgt, brengt ook één van de mannen een meelworm naar het nest. Als de jongen in de veren zitten - het zijn er twee - kijken ze door de nestopening naar buiten. De pop probeert ze met een meelworm naar buiten te lokken, wat haar na verloop van tijd ook lukt: het eerste jong is uitgevlogen.

Nog diezelfde dag breekt de man het nest volledig af, hetgeen noodlottige gevolgen heeft voor het tweede jong. Hij was wat jonger, nog niet vliegvlug en heeft het niet gered.

De te voeren meelwormen worden door de pop eerst doodgemaakt, waarna ze in de lengte in de snavel worden genomen. Het grootste deel van de meelworm zit in de bek van de pop en het uitstekende deel wordt leeggeknepen in de bek van de jongen. De pop eet vervolgens zelf het lege omhulsel op.

Na enkele weken is de jonge Textorwever zelfstandig. Zo te zien is het een pop. Waarmee zij precies is grootgebracht, is niet gemakkelijk aan te geven. Door de grote variatie aan vogels in deze ren is er ook een grote verscheidenheid in het voedselaanbod. Diverse soorten zaden, krachten opfokvoer, universeelvoer, groenvoer, onkruiden en fruit worden aangeboden, alsmede levend voer.

De eerste weken werden de jonge Textorwevers alleen met levend voer gevoerd, daarna ook met zaden e.d.

Toch een geslaagde kweek met de Grote Textorwever. Het was een spannende en leerzame tijd, dit kweekseizoen.

Foto's: Horst Bielfeld.

MUTATIES BIJ DE LACHDUIF

6

Perzikkop-wildkleur bont.

Bont.

Bont is de naam voor een mutatie, waarbij per veerveld een totale reductie van zowel het eu- als het phaeomelanine heeft plaatsgevonden. Hierdoor ontstaan op willekeurige plaatsen op het lichaam witte veervelden. Het patroon waarin deze witte velden voorkomen ligt over het algemeen niet genetisch vast. Door middel van selectie is het zeer wel mogelijk een vast tekeningpatroon te fokken. Er kan hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan de zogenaamde schildtekening, die bij veel sierduivenrassen voorkomt. Op dit moment zijn er echter nauwelijks getekende lachduiven aanwezig, maar van echte selectie op

een vaste tekening is ook nog geen sprake.

Een andere, reeds bestaande, bontvariant is de zogenaamde witte zwartoog. Bij deze kleur zijn alle gekleurde veervelden verdwenen, waardoor een helder witte duif overblijft. In tegenstelling tot de albino heeft deze vogel geen rode, maar donkere ogen, omdat hij genetisch nog bont is.

Over het algemeen zijn de gekleurde veren bij een bonte lachduif wat donkerder van kleur ten opzichte van dezelfde kleur die niet bont is. Mogelijk dat de bontfactor ook een verrijking van eu- en/of phaeomelanine teweeg brengt in de gekleurde veervelden. Deze veronderstelling is gebaseerd

op het feit, dat bij een phaeo-lachduif met een bontfactor phaeomelanine optreedt op plaatsen, waar dit bij een phaeo-vogel zonder bontfactor niet aanwezig is. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de nekbands en de slagpennen.

De kleur van het jeugdkleed van een bonte lachduif wijkt sterk af van het uiteindelijke volwassen verenkleed. De jonge lachduif heeft tot de eerste rui een kleur, die zich het best laat omschrijven als schimmelkleur. Na de eerste rui ontstaat het uiteindelijke bontpatroon. Hoe de kleurverdeling zal gaan worden, is aan het jeugdkleed niet te zien.

Vererving en kleurbeschrijving.

De factor voor bont vererft autosomaal, recessief. Dit betekent, dat in beide geslachten deze factor dubbel aanwezig moet zijn om ook daadwerkelijk bont te zijn. Dit geldt dus ook voor wit met zwarte ogen. Over wat betreft de vererving van de hoeveelheid wit is er nog onduidelijkheid. Uit bonte ouders met veel wit kunnen jongen geboren worden met weinig wit, maar weinig wit kan ook veel wit geven. Om deze reden is het ook moeilijk om goede witte te fokken, omdat ook uit twee witte weer dieren met gekleurde veren ontstaan. De oorzaak hiervan is, dat, zoals al eerder gezegd, het bontpatroon (nog) niet genetisch vastligt. Echter, net als bij een bepaald tekeningpatroon, is het ook mogelijk om de geheel witte verschijningsvorm genetisch vast te leggen, omdat het hier in feite ook om een tekeningpatroon gaat.

De standaard stelt voor de bonte lachduif de volgende algemene eisen:
- 40 tot 60 % bont.

Witte zwartoog.

NUTTIGE WENKEN BIJ DE KANARIEFOK

door Th.Bruijnaers.

Voor wij lijnenfok gaan behandelen - eerst de verschijningsvorm van het harzertype - en dan een strenge selectie.

- het bontpatroon dient symmetrisch te zijn.
- het bontpatroon dient aaneengesloten veervelden te beslaan.
- voorkeur geniet 50 % (in het midden) onderbroken halsband.
- snavel met een donkere punt en nagels eenkleurig.

Verder heeft de N.B.v.V. bepaald, dat alleen bonte lachduiven in de kleuren waarbij geen kwantitatieve reductie van het melanine heeft plaatsgevonden worden gevraagd. Dit betekent dus, dat alleen de perzikkop-wildkleur en de wildkleur in aanmerking komen voor de tentoonstelling. Dit is mijns inziens jammer, omdat ook in combinatie met andere kleuren mooie, contrastrijke vogels te fokken zijn, zoals bijvoorbeeld met de perzikkop-isabel en de phaeo.

Voor de witte lachduif geldt, dat deze over het gehele lichaam smetteloos wit dient te zijn. Elke vorm van kleur in de bevedering is een fout. De snavel moet blank zijn zonder donkere punt. De ogen zijn, net als bij bont, zwart met een donkerbruine iris.

Hein van Grouw, Deventer.

Het harzertype.

Veel fokkers van kleurkanaries zullen zich afvragen, waarom wij het type van onze vogels willen gaan verbeteren. Dit onderwerp heb ik bewust gekozen, omdat zowel in het binnen- als in het buitenland naast schoonheid ook het model van de vogel mede doorslaggevend is. Hiervoor is het harzertype de juiste vogel.

Het harzertype is geen uit de kluiten gewassen kanarievogel, of een halve postuurvogel, maar een natuurlijk goed gevormde vogel. Als men het over een harzertype heeft, wordt hiermee bedoeld de vol ontwikkelde **evenredig** gebouwde kanarie, mooi van vorm met een strak verenpak. Als u goed oplet, komt u van deze vogels nog tegen bij praktisch iedere kleurslag.

Ook de fokker van harzerzangkanaries is wakker geworden. Deze doet namelijk verwoede pogingen om naast zang ook de kleuren bij zijn vogels in te kruisen. Als dit lukt, snijdt het mes aan twee kanten, namelijk als zangvogel en als kleurkanarie. Dit is mogelijk, maar het is wel een uiterst lange weg, omdat de kleurkanarie niet het volume en de aanleg heeft om de zang vol te beheersen. Maar ieder zijn plezier, ook in deze.

Met alle respect voor het mooie, vaak te **tengere** vogeltje van nu, dat het moet opnemen tegen de mooi gevormde kleurkanarie van morgen. Schoonheid plus een mooi model zal doorslaggevend zijn.

Wilt u dit model in uw vogelbestand verbeteren, dan mag u niet verwachten, dit in een jaar klaar te krijgen. Bij een goede selectie en samenstelling van de fokparen moet u rekenen op circa vier jaar. U kunt dit vergelijken met verbetering van kleur en bestreping bij kleurkanaries. Dit kunt u bereiken door **onverwante** of **gerichte** fok.

Onverwante fok geeft minder zekerheden, als u bewust de **erfelikheden** wilt bijsturen. **Fokgerichte** lijnenfok geeft op korte termijn meer zekerheden.

Hoe te beginnen?

Als **start** heeft u minimaal aan vaders of moeders kant vogels nodig welke dit type benaderen. Aan twee kanten is veel gunstiger, om eventuele nadelige punten direkt weg te fokken. Hoe lijnenfok in zijn werk gaat, wordt in vervolgartikelen uitgelegd.

Bij de start om het type te verbeteren moet u ervan uitgaan, dat er vooral in de eerste generaties veel vogels zullen afvallen. Dit verandert hierna sterk in de gewenste richting.

Het juist omschrijven, hoe een model er uit moet zien, is erg moeilijk. Toch wil ik proberen, het harzertype voor u te schetsen.

De gemiddelde grootte van het harzertype is 14 cm. Dit gemeten in **rusthouding** vanaf het hoogste punt van de schedel tot het uiteinde der staartpennen. Dit kunt u controleren door op de buitenkant van een TT-kooitje in de zithouding (circa 45 graden) een plakbandje van 14 cm te bevestigen.

Aan deze lengte zit gekoppeld de evenredigheid. Met evenredigheid bedoelen wij, dat alle onderdelen waaruit een vogel bestaat perfect passen in het geheel.

Ook de intensieve harzer moet aan deze eisen voldoen, een vuist vol en in de hand vast aanvoelen. Veel intensieve kanaries worden te klein, omdat men te eenzijdig intensief x half-intensief fokt. We moeten dus niet-intensieve kanaries inschakelen om in balans te blijven.

De snavel.

De kanarie is van huis uit een zaadeter en heeft voor het pellen hiervan een stevige, stompe snavel nodig. De harzer heeft van nature een stevige, stompe snavel, passend bij het geheel. De boven- en onderkant van de snavel moeten goed sluitend op elkaar passen. Tegenwoordig zijn er veel vogels met een te kleine of een te fijne snavel. Ook komt men vogels tegen met spitse of vervormde snavels. Dit alles is te wijten aan foutieve fok.

De
sel

De bevedering.

Vinkachtige vogels, waaronder ook onze kanaries vallen, bezitten circa 4000 contourveertjes, intensieve 700 minder. Deze veertjes overlappen elkaar en dienen om de vogel te beschermen tegen invloeden van buitenaf, zoals regen, wind, etc.

De pennen.

18 vleugel- en 12 staartpennen zorgen ervoor, dat de vogel kan vliegen. De pennen zijn stevig gebouwd, iets bolvormig van model, maar zo ingeplant, dat zij als het ware een draagvlak vormen. Bij het trekken van pennen, wat in onze hobby veel gebeurt, wordt de nieuwe pen 4 tot 6 mm langer; hierdoor komt de werkelijke verhouding in het gedrang.

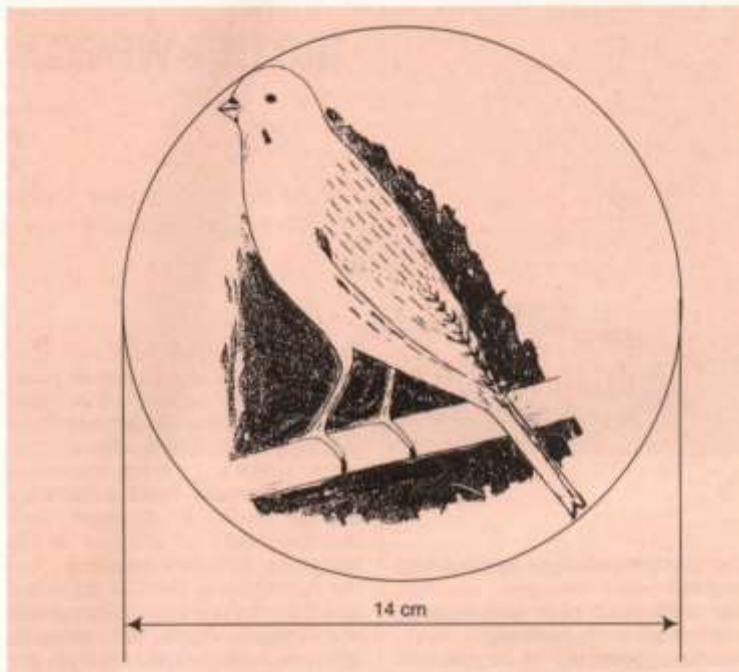
De volle harzer heeft een korte, stevige contourbevedering bij de intensieve, die half lang is bij de niet-intensieve. Ik schrijf half lang, om de verhouding weer te geven, daar wij veel vogels hebben met te lange contourbevedering, zowel bij de intensieve als bij de niet-intensieve. Een goed gefokte harzer heeft van nature een stevige contourbevedering. Niet-intensieve hebben soms wat woekerpartijen. Veel fokkers letten hier veel te weinig op bij het samenstellen van de fokparen. Dit wreekt zich, bij de hameringvorming bij niet-intensieve en bij de doorkleuring van de intensieve. Doordat de bevedering bij harzers stevig is en van goede kwaliteit, hebben deze de natuurlijke, strakke bevedering. Een goede harzer heeft hierdoor nooit wenkbrauwen of teugels rondom het oog. Ook rondom het oog is de bevedering strak.

De schedel.

De schedel is vol ovaal rond gevormd. Niet klein rond of plat of een aalkopje, maar passend bij deze volle vogel. Het oog is mooi vol rond gevormd en is centrisch geplaatst in de schedel, bij popjes iets boven het verlengde van de mondspleet, bij mannen iets hoger.

Verhoudingen.

Vleugels. Deze dienen stevig en vol gebouwd te zijn en tegen het lichaam te worden gedragen. Zijn de vleugels afhankelijk of komen ze boven de

Profielschets harzertype bij benadering, door Th.Minten.

Specifieke kenmerken:

- Grootte 14 cm.
- Vol en evenredig van bouw.
- Volle stompe snavel - goed sluitend.
- Stevige strakke bevedering.
- Rond vol oog - centrisch geplaatst.
- Vleugels strak tegen het lichaam gedragen.
- Gewicht intensief/niet-intensief 24 gram of meer.
- Stevige pootjes - tenen - nagels.
- Volle ovaalronde schedel.
- Ovale borstlijn doorlopend.
- Licht gebogen ruglijn.
- Volle halsbevedering.
- Strakke bevedering rondom oog.

stuitlijn uit, dan is dit een afwijking van de evenredigheid. Let maar eens op, hoeveel van onze vogels deze fouten hebben. Dit komt door te weinig selectie en te weinig strafpunten op de tentoonstelling.

Staat. Deze moet mooi strak gesloten liggen in het verlengde van de ruglijn. Het uiteinde van de staart moet de bekende V-vorm hebben. Te smalle, te brede of misvormde staarten kunnen bevederingsfouten zijn en kunnen ook erfelijk doorgegeven worden.

Profiellijnen. Het zien hiervan is niet iedereen gegeven. Er zit vrij veel verschil in bij vol intensief en vol niet-intensief. Maar alle lijnen vanaf snavel tot stuit moeten vloeiend in elkaar overgaan, zonder dat de vogel te ge-

rekt of te plomp wordt. Hierbij moet u de vogel van opzij en van boven bekijken. Geen sterke binnen- of bollende verlooplijn. Staart in het verlengde van de ruglijn.

Pootjes - tenen - nagels. Moeten bij het geheel, in juiste verhoudingen, passen. Niet te fijn (stopnaald-pootjes) of te plomp. Ook teentjes en nagels dienen stevig gebouwd te zijn. Een kenmerk van de harzer is, dat jonge vogels op de vijfde dag geringd moeten worden. Bij veel andere kanaries is dit op de zevende dag of nog later.

In dit stukje heb ik geprobeerd, u wat adviezen te geven. Aan u de taak om ze uit te proberen.

Wordt vervolgd.

use!

De

De vele kleuren van de veelkleurenparkiet (*Psephotus varius*)

De Veelkleurenparkiet is een sieraad in mijn volière en een trekpleister voor de bezoekers in mijn tuin. Iedereen is het er dan ook over eens, dat deze vogel z'n naam alle eer aandoet en dat hij inderdaad over veel kleuren beschikt.

De wetenschappelijke naam geeft trouwens ook al aan, dat deze soort "gevarieerd" is en het kan niet anders zijn bedoeld dan dat dit op de kleur slaat.

We hebben het hier over een echte Australische soort, van het geslacht *Psephotus* en z'n naaste familieleden zijn de meer bekende Roodrugparkiet (*Psephotus Haematonotus*), de al wat minder bekende Blue Bonnet (*Psephotus Haematogaster*) in de variaties Redvented en Yellowvented, met als ondersoorten de Naretha Blue Bonnet en de Bleke Blue Bonnet. Een nog minder bekend familielid is de Hoodedparkiet (*Psephotus Chrysoterygius* Dissimilis), weer een tikkeltje zeldzamer is de Goudschouder-of Geel-schouderparkiet (*Psephotus Chr. Chrysoterygius*) en zeer zeer zeldzaam - en daarom ook terecht een BUD-vogel - is de Paradijsparkiet (*Psephotus Pulcherrimus*). Er wordt zelfs wel beweerd, dat deze laatste soort is uitgestorven. De soort is al geruime tijd niet meer waargenomen, maar de deskundigen hebben hoop, dat er ergens in de diepste binnenlanden van het continent Australië toch nog wel Paradijsparkieten voorkomen. Laten we het hopen. Hiermee hebben we alle familieleden

van het geslacht *Psephotus* in beeld gehad, zodat we terugkeren naar de vogel in de aanhef van dit verhaal: de Veelkleurenparkiet. Zoals gezegd: als er één vogel z'n naam alle eer aandoet, dan is het wel deze! Ik noem hem wel eens de gouldamadine onder de kromsnavels. De man is overwegend groen en dit komt in diverse variaties voor over het gehele lichaam, uitmondend in fel lichtgroen op de stuit. Turquoise in de vleugelbocht, rood aan de buik en onder de vleugeltoppen, donkerblauw tot violet in het bovenstaartdek, hemelsblauw tot wit in het onderstaartdek en dan

oog springende verschil met de man is de vleugelspiegel. Deze is bij de pop namelijk effen donker rood. Beide vogels hebben een grappig rood kappje op de achterschedel.

Zoals de standaard ook al aangeeft, is de Veelkleurenparkiet iets slanker dan de Roodrugparkiet. Toch moet ook de Veelkleuren wel enige breedte in z'n body laten zien, want bij deze soort komen nogal wat exemplaren voor die echt te smal in de borst zijn. Een goede selectie in de kweek is dus ook hier op z'n plaats. Naast zijn schitterende verschijning

komen we bij het geel; zie hoe mooi de gele voorhoofdsband is! En de mooie gele vleugelspiegels; hierin willen zich nog wel eens wat rode vlekjes vertonen en dat mag bij de keuring geen strafpunten opleveren, hoewel een egale gele kleur de voorkeur verdient. Verder is de omgeving van de aars ook geel gekleurd. De pop moet het ook hier met een minder kleurig kostuum doen. Overwegend donker grijs/groen en het meest in het

209

heeft de Veelkleurenparkiet nog meer "voordelen", zoals daar zijn:

- * ze zijn vrij rustig en laten zich goed zien in de volière.
- * ze gaan vrij gemakkelijk tot broeden over en het broedproces levert geen problemen op. Bij mij werden o.a. van een legsel van zes eieren ook alle zes jongen voortreffelijk grootgebracht. Dagelijkse nestcontrole: geen probleem!
- * Het zijn zeer geschikte tentoonstellingsvogels; in mijn geval haalde ik met vogels van het laatste broedjaar (1994) bijvoorbeeld een kampioenschap enkelling bij de speciaalclub, stammenkampioen op de regioshow en "zilver" op het district.
- * ze maken geen irritant geluid; dit is zeker een pré voor liefhebbers die vanwege de vogels geen ongenoeven in hun woonomgeving willen hebben.
- * ze zijn vrij verdraagzaam; dit geldt niet alleen onderling, doch ook ten opzichte van andere volièrebewoners, in mijn geval drie stel rode Birmatortels. Niettemin doet men er goed aan om tijdens de kweekperiode slechts één broedpaar Veelkleurenparkieten in de volière onder te brengen. Dit kan wel in combinatie met andere soorten, zoals bijvoorbeeld tropische duiven, kwartels, grote tropen, enz.
- * Het zijn goede "waakhonden"; op onze eigen drie katten in de tuin wordt niet gereageerd, maar o wee als zich een vreemde viervoeter in de tuin meldt!

Naast deze opsomming van "voordelen" gebiedt de eerlijkheid mij echter ook twee betrekkelijke "nadelen" aan te halen en wel:

- 1e. ze zijn erg "wormgevoelig". Ik geef mijn Veelkleuren dan ook twee keer per jaar, zowel in het voorjaar als in het najaar, een wormkuur en wel door inspuiting van Ovorotol in de krop.
- 2e. ze verspreiden een onaangename geur, die in de verte doet denken aan een muskus-geur. Er zijn trouwens meer grote parkieten die aan dit euvel mank gaan, denk bijvoorbeeld aan de Adelaide Rosella. Buiten levert dit geen problemen op, doch in een besloten ruimte, zoals een vogelkamer, binnenvolière, of tentoonstellingslokaal, kan dit voor sommige mensen hinderlijk zijn.

De Veelkleurenparkiet leeft verspreid over het gehele zuidelijke deel van Australië. In tegenstelling tot de Roodrug niet in grote groepen, maar veelal paarsgewijs. Als voedsel ge-

bruiken ze in de wildbaan een gevarieerd menu: graszaden, onkruidzaden, vruchten, bessen en ze hebben een grote voorkeur voor de vruchten van de Mulgaboorn, een soort Acacia. In het wild leven ze opvallend veel op de grond en dit gedrag vinden we ook bij de vogels in de volière terug. Hoewel de voertafel bij mij in de buitenvolière 1 meter boven de grond is, verstrek ik het groenvoer (vogelmuur) en stukjes fruit en bessen gewoon op de bodem en ze strijken daar direct op neer. Als fruit geef ik afwisselend stukjes appel, peer, sinaasappel, mandarijn, banaan en druif, terwijl in de categorie bessen rozenbottels, lijsterbessen en bramen worden gegeven. Echt genieten van mijn Veelkleurenparkieten doe ik echter wanneer ik grote bossen vers geplukt onkruid horizontaal in de volière heb gehangen. Hiervoor gebruik ik de onkruidzaden aan de wat langere stengels, zoals de melde, bijvoet, Theunisbloem, grote zuring, perzikkruid, boerenwormkruid en wat Moeder Natuur nog meer voor lekkers te bieden heeft. Ik pluk deze onkruidstengels met wortel en al en bundel ze reeds op de vindplaats, waarvoor ik een rolletje ijzerdraad heb meegenomen. De bundels onkruid doe ik zowel met de boven- als onderkant in een plastic huisvuilzak, zodat ik geen rommel krijg in de auto en in de tuin. Na het ophangen van de bossen onkruid is het pas echt genieten: de Veelkleuren slaan helemaal op "tilt". Ze springen, hangen, buitelen in en aan de onkruidbossen, dat het een lieve lust is. Maar bovenal: ze smullen ervan!

Een tip voor beginners: onkruidzaden plukken moet je leren! In de eerste plaats is het uitkijken geblazen waar je plukt. Het grootste gevaar schuilt in de bespuiting van bestrijdingsmiddelen. Ook komen er enige zeer giftige planten voor en in tegenstelling tot de bewering dat de vogels dit zelf wel

weten te bepalen, durf ik te stellen, dat dit niet waar is!

Uw vogels zullen namelijk wel gaan eten van de top-drie in de giftige plantenwereld: het vingerhoedskruid, de koningskaars en de zwarte toorts. En ze zullen dit niet overleven!

Toch mogen de beperkingen aan het plukken van onkruidzaden geen excuus zijn om het dan maar helemaal niet te doen. Er blijven immers genoeg plaatsen over waar men met een gerust hart wel kan plukken: braakliggende uitbreidingsplannen, "gerenoveerde" bermen, slootkanten, dammetjes, voormalige kuitvoerplaatsten, geluidswallen, enz.

Tenslotte nog iets over de eigenlijke kweek van Veelkleurenparkieten: in het wild nemen ze nogal gauw genoeg met iedere nestholte. Bij voorkeur nemen ze een holle zijtak van de Eucalyptusboom. Bij mij broeden ze in zelf vervaardigde bakken van 15 mm multiplex met de volgende afmetingen: hoog 38 cm; breedte voor/achter en opzij: 23 cm; invlieg gat 10 cm onder de bovenkant en met een middellijn van 7 cm. Aan de binnenkant van de nestkast bevestig ik een stukje gaas tussen de bodem en het invlieg gat, dit om het klimmen en afdalen te vergemakkelijken en de kans op beschadigde eieren daarmee te elimineren.

Ik hoop dat ik erin geslaagd ben om wat meer belangstelling te krijgen voor de door mij beschreven vogelsoort en wens u daarmee veel succes!

Wiebe Tolman.

Het bestrijdingsplan papegaaieziekte

Inleiding/geschiedenis.

Papegaaieziekte is een ziekte, die al vrij lang bekend is bij zowel kwekers als veterinairen. In 1874 is de ziekte voor het eerst beschreven door Jurgensen. Ook later zijn in Duitsland en Zwitserland enkele keren epidemieën beschreven. In 1892 brak in Parijs een epidemie op grote schaal uit, waarbij 70 gevallen bij de mens werden onderkend; hiervan stierven er 24! In deze tijd werd voor het eerst vastgesteld, dat de oorzaak lag bij nieuw geïmporteerde papegaaien. Later (in 1935) bleek, dat de belangrijkste besmettingsbron niet geïmporteerde papegaaien waren, maar vooral inheems gekweekte parkieten, die latent besmet bleken te zijn!

Wetgeving.

Sinds 1940 is Psittacose een aangifteplichtige (vogel)ziekte. Via Veewet/Vogelziektenwet wordt in- en doorvoer geregeld, en via de Wet bestrijding infectieziekten (groep B) wordt de opsporing van ziekteoorzaken met betrekking tot personen geregeld (B-groepziekten zijn die ziekten waarvoor, gezien de aard, direct maatregelen moeten kunnen worden getroffen om verspreiding van de ziekte te voorkomen). Deze aangifteplicht geldt in veel landen. Via deze wet is het ook mogelijk om maatregelen in de veterinaire sector te nemen (er is op dit moment geen aangifteplicht voor dierenartsen m.b.t. deze ziekte). De Veterinaire Inspectie voor de Volksgezondheid verzorgt via de Gezondheidswet het toezicht op de naleving van de wettelijke voorschriften. Tevens adviseert de Veterinaire Inspectie de minister om volksgezondheidsproblemen aan te pakken.

Algemeen.

Andere benamingen voor papegaaieziekte zijn ook wel Ornithose, Chlamydie en Psittacose. Er zijn diverse typen papegaaieziekte, maar het gaat te ver om daar in dit verband te diep op in te gaan. De meest gebruikte naam onder de kwekers is papegaaieziekte. Men spreekt vaak van ornithose wanneer de infectie op de mens wordt overgebracht door andere vo-

gels, bijv. duiven, kalkoenen, kanaries, eenden, enz.

Papegaaieziekte is een ziekte die van dieren, in dit geval vogels, op mensen kan worden overgebracht. Dit noemen wij een zoonose. Volgens vrij recente gegevens (1991) is gebleken, dat 27 tot 40 % van het parkietenbestand bij winkels en kwekers besmet is; hiervan scheidt 9 tot 28 % de verwekker uit. De ziekte kan voor de mens, wanneer de juiste diagnose niet gesteld wordt, dodelijk zijn; vandaar, dat het tijdig ontdekken van deze ziekteverwekker van belang is.

Een heel enkele keer is de ziekte van mens op mens overgegaan; dit moet echter wel tot de zeer zeldzame gevallen worden gerekend.

Als andere bijkomstigheid kan ook nog worden vermeld, dat psittacose ook de hoofdoorzaak blijkt te zijn van abortus bij schapen in Groot-Britannië. Dit kan eveneens tot een abortus bij de mens leiden. De infectie van deze chlamydiabesmetting verloopt oraal, dus via het voer, drinkwater of strooisel. Dit is overigens een voorbeeld van een ander type Chlamydie!

Ten slotte is aangetoond, dat psittacose wereldwijd voorkomt.

Het voorkomen in Nederland.

Bij de Geneeskundige Inspectie en bij het R.I.V.M. bestaat cijfermateriaal, waaruit blijkt, dat in 1991 nog 157 gevallen van psittacose bij de mens zijn gediagnostiseerd. Men mag aannemen, dat dit slechts een topje van de ijsberg is, omdat in zeer veel gevallen de ziekte onopgemerkt verloopt.

Ook is gebleken, dat humane psittacose ernstiger is voor de mens, wanneer het wordt veroorzaakt door de *Chlamydia psittaci* afkomstig van de papegaaien. Als je nou bedenkt, dat die 157 gevallen nu staat voor 10 % van het totale aantal bekende gevallen, met een gemiddelde ziekenhuisopname van 4 weken, dan kost deze ziekte de gemeenschap: $157 \times 28 \times f 400,- = f 1.758.400,-$ per jaar!!! En dat is nog maar 10 %!

De verwekker.

De veroorzaker van deze ziekte is de

Chlamydia psittaci. Dit is een bacterie die zich verplicht intercellulair voortplant en overleeft, dit wil zeggen dat het parasitair in andere cellen voorkomt.

De besmetting/mens.

Zoals u allemaal weet, zitten onze vogelhokken vol met stof, afkomstig uit de veren van onze vogels, en opwaaiende verdroogde ontlasting. Dit materiaal speelt een belangrijke rol bij het overbrengen van de ziektekiem. Wanneer een vogel besmet is met papegaaieziekte, kan hij dit op een kwaad moment gaan uitscheiden, bijvoorbeeld bij stress. Dit gebeurt dan via de ontlasting, die neerkomt op vloer, zitstokken etc.

Wanneer dit stof om de een of andere reden opwaait, ademen de andere vogels dit in. Als u zelf ook in het vogelverblijf aanwezig bent, is de kans groot, dat ook u deze stofdeeltjes inademt.

Normaliter kan uw lichaam een dergelijke infectie wel verwerken, maar wanneer u om de een of andere reden (tijdelijk) verzwakt bent, kan deze ziekteverwekker toeslaan, en veroorzaakt dan een vrij acuut en ernstig verloopende ziekte, die wordt gekenmerkt door longproblemen.

Verder zijn langdurig hoge koorts (40,5 graden C), een lage polsslag, koude rillingen en hevige hoofd- en spierpijnen voorkomende verschijnselen. Soms gaat het ook gepaard met een droge hoest. De incubatietijd zit tussen de 4 tot 15 dagen of meer, maar gewoonlijk is dit ongeveer 10 dagen. Het grote probleem is, dat veel kwekers (en ook huisartsen) de link niet leggen tussen hun hobby, het houden van vogels, en hun ziek zijn. Aanvankelijk lijkt de ziekte bij de mens eerst op een griep; vandaar dat het hiermee wordt verward en soms niet door de huisartsen wordt onderkend.

De besmetting/dieren.

De vogels kunnen soms jaren drager zijn van de chlamydia. Dit houdt dan in, dat zij de ziekte wel bij zich dragen, maar niet uitscheiden.

vervolg pagina 219

**ZELDZAME KWEEK
MET DE
VORKSTAARTSCHARRELAAR**

Tekst en foto's: Hub Lammers, Budel.

De

osel

De orde Coraciiformes (Scharrelaarachtigen) vormt een groep voornamelijk bont gekleurde vogels. Ze zijn onderverdeeld in 7 families, namelijk:

o.a. kikkers, kleine zoogdieren, tornen, wormen, spinnen, kleine slangen, libellen, krekels en ook schorpioenen behoren tot hun dagelijkse kost. Ze

1. Alcedinidae	IJsvogels
2. Todidae	Todies
3. Momotidae	Motmots
4. Coraciidae	Scharrelaars
5. Meropidae	Bijeneters
6. Upupidae	Hoppen
7. Bucerotidae	Neushoornvogels.

De familie Scharrelaars is weer onderverdeeld in 3 onderfamilies:

1. Kurols
2. Grondscharrelaars
3. Scharrelaars.

De Kurols en de Grondscharrelaars komen voor liefhebbers niet in aanmerking, want in hun land van herkomst, Madagascar, worden ze door grootschalige ontbossing in hun voortbestaan bedreigd.

De echte Scharrelaars zijn verdeeld over 2 geslachten:

1. Coracias	Echte scharrelaars
2. Eurystomus	Breedbekscharrelaars.

We beperken ons in dit artikel tot de Echte scharrelaars en met name die soorten, waarmee we in een tiental jaren ervaring hebben opgedaan:

* Coracias benghalensis	- Indische scharrelaar (herkomst Azië).
* Coracias caudata c.	- Vorkstaartscharrelaar (herkomst Afrika).
* Coracias naviae	- Witnekscharrelaar (herkomst Afrika).
Eurystomus orientalis	- Oosterse scharrelaar (herkomst Azië/Australië).

Scharrelaars hebben vrij lange vleugels. Het zijn goede vliegers, die bekend staan om hun acrobatische baltsvluchten, waarbij ze compleet overslaan of zich van grote hoogte als een steen naar beneden laten vallen. Dit stuntvliegen kan men in de volière uiteraard niet waarnemen. Hiervoor moet men naar hun leefgebieden, maar ook natuurfilms zijn een goed alternatief om deze indrukwekkende vliegkunstenaars aan het werk te zien. Aan de overslagen hebben ze overigens hun Engelse naam "Roller" te danken. Ze hebben vrij dikke koppen en de poten zijn kort. Deze zijn nauwelijks geschikt om te lopen.

Biotoop.

Ze bewonen steppen, open landschappen en oevers waar verspreide bomen en vrijstaande begroeiing aanwezig zijn. Ze nestelen in boomholten, termietenheuvels en soms, zoals bijeneters dat doen, in oevers. Ze zijn zeer moedig en vallen in de natuur veel grotere en zelfs roofvogels aan, om hun territorium te verdedigen.

Voeding.

Hun voedsel bestaat in de natuur uit dierlijke kost. Zo staan er op het menu

fourageren vanaf een verhoogd punt, bijvoorbeeld een termietenheuvel of een boom, en wachten tot er iets voorbij komt vliegen. Met hun pijnsnelle en wendbare vlucht wordt het vliegende spul gegrepen. Vanaf deze post worden ook de bodembewoners gevangen, muizen e.d..

Ze worden ook aangetrokken door steppebranden, waar ze op relatief gemakkelijke manier aan hun lievelingskostje kunnen komen, zoals men vaak in natuurfilms kan zien. Ze schijnen overigens een voorkeur voor sprinkhanen aan de dag te leggen. Er zijn soorten die, hoe vreemd het eigenlijk ook overkomt, ook vijgen op hun spijkskaart hebben staan.

Verzorging.

Van beide geslachten komen af en toe, meestal enkele vogels, in de gespecialiseerde vogelhandel binnen. Ze komen van daaruit vaak in vogel- en dierentuinen terecht, maar ook ervaren liefhebbers, die zich gespecialiseerd hebben in dit soort vogels, durven de moeilijke acclimatisatieperiode wel aan. Na gewinning zijn het overigens vrij sterke vogels, die jarenlang in volières in leven blijven. De eerste maanden zal men de nodige moeite

moeten doen om de vogels van bewegende prooi op dood voedsel te krijgen. Men kan de vogels wel een tijd op meelwormen houden, maar dit is absoluut ontoereikend en betekent op den duur de dood van de vogel. Om de moeilijke periode door te komen, prakken we door het universeel paté voor de hond of kat en vlees (hart). Om het dode voer te laten bewegen, voegen we wat morio- en meelwormen, maden en jonge muizen toe. Ook krekels, sprinkhanen, pieren en andere kriebelende wezens zijn geschikt voor dit doel. Hoe meer variatie hoe beter.

U heeft intussen wel begrepen, dat dit geen vogels voor beginners zijn en ook mensen, die hulveren als ze een spin zien, is het raadzaam, zich te beperken tot zaadetende vogels. Na een tijdje zal men het levende gedeelte in het voer wat moeten minderen, om ze min of meer te dwingen, ook van het vlees te eten. Er is hiervoor geen tijdspanne aan te geven, want iedere soort en ieder individu kan anders reageren. Ook hangt veel af van de opvang in de vangstations en de handel waaruit ze betrokken worden.

Zoals u ziet, moet er wel wat voor gedaan worden, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Bij ons in de volière werden regelmatig de bloemknoppen van de passiebloem geplukt, maar of ze deze ook opaten, konden we niet vaststellen.

Scharrelaars zijn niet agressief tegenover andere vogels en we hebben ze zonder meer samen gehouden met vogels van de grootte van een kleine kardinaal. Sommige soorten kunnen ook onder elkaar zonder al te veel problemen samenleven, maar bijvoorbeeld de Vorkstaartscharrelaar is absoluut onverdraagzaam tegenover ras- en soortgenoten.

Er zijn in dierenparken enkele broedresultaten met scharrelaars bekend. Gegevens hierover zijn er schijnbaar weinig, want ook in zeer recente literatuur (vogelboeken) vind je hierover niets terug. Meestal vinden we gegevens over broedresultaten welke in de vrije natuur verzameld zijn. Deze gegevens worden dan vaak weer aangehouden voor andere soorten, hetgeen natuurlijk niet altijd overeenkomt met de werkelijkheid.

Als liefhebber kunnen we zo, door de kweek en het goed bijhouden van de gegevens, een stukje bijdragen om de

osel

De

sluier van moeder natuur een tipje op te lichten.

Indische scharrelaar - *Coracias benghalensis* b.

Er zijn nog twee ondersoorten, te weten het ras *indicus* en het ras *affinis*. De verschillen tussen de twee eerste zijn minimaal, maar *affinis* is in vergelijking veel blauwer.

Summiere beschrijving: de bovenkop is zacht blauw, de rug is bruin, de buik en verdere onderdelen zijn blauw en de keel en borst zijn bruin met een lila schijn erover. Ze lijken qua postuur en snavel veel op onze Vlaamse gaai en meestal hoor ik van bezoekers: "Oh, is dit een soort gaai", waarbij dan het figuur, het bruin en de blauwe tinten voor hen de basis van het vergelijken zijn. Het is dan meestal vrij moeilijk om uit te leggen, dat ze totaal niets met gaaien te maken hebben en dat ze tot de orde van de Scarrelaars behoren en niet tot die van de Zangvogels, waartoe de Vlaamse gaai wel behoort.

Indeling van vogels wordt door wetenschappers niet beoordeeld op kleur en vorm, hier spelen heel andere zaken een rol. Laten we de indeling maar aan de geleerden overlaten en beperken we ons verder tot het vogelen.

Ondanks jarenlang verblijf in onze voliëres blijven ze heel erg schuw en het enige, wat we hieraan kunnen doen is: ze een heel grote voliëre ter beschikking stellen.

De Dollarvogel - *Eurystomus orientalis*.

Deze vogel wordt ook wel Oosterse scharrelaar genoemd. Hij komt voor in Azië en Australië. Er zijn niet minder dan twaalf ondersoorten. De kleur is donker groen-blauw. De kop is bruin-zwart, met een rode snavel en deze is vooral op de bovensnavel onregelmatig met zwart bedekt. Op de keel bevindt zich een blauwe vlek. De poten zijn rood en op elke vleugel zit een zilverwitte vlek. Deze is alleen bij het vliegen te zien en doet denken aan een zilveren dollar. Nu weet u ook, waaraan deze vogel zijn naam te danken heeft.

Het verenpak behoort tot de minst kleurrijke van de hele groep. Er is geen uiterlijk verschil tussen de sexen. Bij ons is het mannetje beduidend groter dan het vrouwtje; hij weegt 180 gram, terwijl zij 124 gram weegt.

Ze hebben een forse snavel met een haakje aan het uiteinde, zoals roofvogels dat hebben. De snavelopening is bij de basis bijna net zo breed als de kop dik is. Het zijn rustige vogels. Het mannetje is zo tam, of beter gezegd zo verschrikkelijk dom, dat als ik mijn vinger naar hem uitsteek, hij zo gefixeerd is op mijn vinger, dat ik hem met de andere hand zo kan grijpen. Dit alles met zijn brede snavel als afweer wijd geopend.

Vorkstaartscharrelaar - *Coracias caudata* c.

De Vorkstaartscharrelaar heeft een groen-blauwe kop, reebruine rug, lichtblauwe buik en onderdelen en een lila keel en borst. Er bestaat een ondersoort, welke hetzelfde kleurenpatroon heeft, met als verschil, dat deze alleen de keel lila heeft en niet de borst.

Terug nu naar de nominatvorm *Coracias caudata* c. Deze soort behoort tot de allermooiste vogels van Afrika. De lengte, inclusief de verlengde staartpennen, is bij het mannetje 37 cm en het gewicht is 120 gram, terwijl bij het vrouwtje deze resp. 33 cm en 112 gram zijn. Het verschil van 2,5 cm in de verlengde staartpennen is overigens het enige verschil tussen de beide sexen.

Het zijn heel rustige vogels en ze kunnen eventueel in voliëres gehouden worden welke kleiner zijn dan bijvoorbeeld voor de Indische soort. Een jaar of vijf geleden kreeg ik voor bewezen diensten een koppel (?) van deze Vorkstaarten. Ze kwamen rechtstreeks van de handel en de acclimatisatie moest dus zorgvuldig gebeuren. Alles verliep zonder al te veel problemen, maar na een paar jaar kreeg het mannetje de "draaiekieziekte". De vogel had het kopje helemaal naar achteren liggen en viel achterover alsof het evenwicht zoek was. Veel hoop om er nog iets van te maken had ik niet, maar je kunt niet lijdzaam blijven toezien zonder iets te ondernemen. Ik gaf hem een vitaminen-mineralen mengsel (Carmix) en hij knapte zinderogen op. Een paar maanden later kreeg hij de ziekte opnieuw en ging alsnog dood. Dus maar zoeken naar een andere bruidegom voor haar. In 1993 zaten bij een handelaar vier Vorkstaartscharrelaars. Ze zaten alle vier apart opgekooit, maar helaas geen enkele met volgroeide staartpennen. Ik heb ze toen alle vier op de weegschaal laten leggen en de zwaarste mee naar huis genomen, in de hoop dat het een mannetje was.

Voliëre en broedgelegenheid.

Samen met een koppel Persa toerako's deelden ze een voliëre van 4 meter breed, 18 meter lang en 3 meter hoog. Deze was, zoals alle voliëres, goed begroeid en gedeeltelijk voorzien van gazongras. Voor Vorkstaartscharrelaars hoeft de voliëre

osel

De

overigens niet zo groot te zijn als bijvoorbeeld voor de Indische scharrelaar, want ze maken veel minder gebruik van hun vleugels.

We hadden tegen het nachthok een broedblok opgehangen op een hoogte van 2,25 meter. Dit broedblok was 25 bij 25 cm en 30 cm hoog, met een invleggat van 6 cm doorsnede. Omdat we verwachtten, dat ze net als de meeste andere families van de Scharrelaarachtigen, niet veel aan nestbouw zouden doen, hebben we een laagje metselzand op de bodem gestrooid. Naar achteraf bleek, was dit geen overbodige luxe, want het belette enerzijds dat de eieren gingen rol-

len en anderzijds diende het voor absorptie. Er werd verder totaal niets aan nestmateriaal gebruikt.

Verloving.

Medio maart-april 1994 werden hun rauwe kreten, welke klinken als rak-rak-rak, veelvuldig ten gehore gebracht. Men zou eerder de indruk krijgen, dat ze aan het vechten waren dan dat ze met het verlofingsfeest bezig waren. We wisten uiteraard nog niet, of de vogel, die we het jaar ervoor hadden bijgekocht, wel een mannetje was.

Ondanks dat de verlengde staartveren nog niet uitgetroefd waren, wist

het vrouwtje natuurlijk al lang, wat voor vlees ze in de kuip had. Ze ging regelmatig op en in het broedblok en probeerde hem te overtuigen hetzelfde te doen. Na enige tijd ging het beter en begon de baltsperiode. Ze strijkt dan naast hem neer op een tak, met in de bek een lekker hapje. Onder het maken van op- en neergaande bewegingen laat ze zachte geluidjes horen. Om haar huwelijksaanzoek kracht bij te zetten, geeft ze hem de meel- of morioworm over.

U zal zich afvragen of we het niet mis hebben, want normaal wordt zo iets toch van de man verwacht. Dit is meerdere malen door ons geconstateerd en de vogels waren met kleureringen gemerkt om te weten wie wie was. Voorwaar toch opmerkelijk, dat het vrouwtje het voortouw neemt tijdens de balts. Bij de overigens zeer weinige broedresultaten met verwante familieleden, o.a. bijeneters en ijsvogels, werd er altijd waargenomen, dat het mannetje de leiding nam. Zou het overigens niet zo kunnen zijn, dat er zondermeer maar aangenomen wordt dat dit tot de mannelijke plichten hoort? Hoe dan ook, toch een opmerkelijk stukje emancipatie.

Toen het mannetje ook het nestblok inging, mochten we aannemen, dat het huwelijk gesloten was.

Eieren en jongen.

Er werden twee eieren gelegd en wel op 7 en 8 mei. Deze zijn 22 x 28 mm groot. Afwisselend broedden de beide partners. De eerste dagen wordt er in het blok met broeden gewisseld. Gelukkig gaven ze geen alarmgeluiden als er iemand bij de volière was en bleef de broedende vogel dus rustig broeden, zelfs als ik met de motormaaier het gras aan het maaien was.

Op 27 mei hoorde mijn zoon geluiden in het blok, alsof een der oudervogels om voedsel bedelde. Toen de vogels even van het nest waren, bleken na controle de eieren alle twee uitgekomen te zijn.

De jongen worden naakt en blind geboren. Er wordt telkens met één insect naar het nest gevlogen en niet, zoals spreeuwen en lijsters dat doen, met de snavel vol.

osel

De

Eén jong ging dood op de tweede dag na het uitkomen. Op de vijfde dag laten ze het jong soms al enkele minuten alleen in het nest. De in aangrenzende voliëres verblijvende vogels laten ze volledig met rust, maar als de Indische scharrelaars, die meer dan tien meter van het blok verwijderd zaten, tegen het gaas hingen, werden ze fel geattaqueerd. Tegen de toerako's werden af en toe uitvallen gedaan door het mannetje, maar dit leidde niet tot echte problemen.

Aan nesthygiëne doen ze niets en omdat de ontlasting van de jongen niet in een vlies verpakt zit, zoals dat bijvoorbeeld bij zangvogels het geval is, wordt het uiteraard een smeerbeel in het nest.

Wanneer beide vogels even van het nest waren, namen we de gelegenheid waar om te controleren, nadat we de ouders even in het nachthok opgesloten hadden. Op deze manier worden ze het minst gestoord.

Op de elfde dag hebben we de jonge vogel even uit het nest gehaald om hem eens goed schoon te maken. De snavel en de snavelranden hebben we met een vochtige doek afgewassen. Dit moet heel voorzichtig gebeuren, want alles is nog heel week bij jonge vogels. Ook de oogjes, die nog gesloten waren, zaten vol met troep. Deze hebben we ingesmeerd met oogzalf (terramycine). Deze zalf doet vaak wonderen bij oogontstekingen of vermeende blindheid bij vogels. Het jong werd geringd met een 6 mm ring, welke van tevoren met eenzijdig klevende zwarte plakband was omwikkeld. Ofschoon ze het in het nest niet zo nauw nemen, kan men niet voorzichtig genoeg zijn. Zoals verwacht, gaf het ringen verder geen problemen.

Hierna komen de jongen in het egestadium. Doordat de veerkokers laat openspringen, lijken ze inderdaad door de stijve veerschachten op egestjes. Met veertien dagen zijn de oogjes open. De zestiende dag kun je het blauw in de veerkokers al goed herkennen en hebben er zich al 5 mm lange bruine veertjes hieruit ontwikkeld. De ouders blijven nu ook al geruime tijd van het nest weg tussen de voedingen door. De jonge vogel wordt erg zwaar en het kopje lijkt abnormaal groot, wat nog versterkt wordt doordat er nog geen staart aanwezig is. Na drie weken blijven de ouders niet meer in het nest en ook 's nachts laten ze nu het jong alleen.

Vier weken oud weegt het al 136 gram, hetgeen al 16 gram meer is dan de zwaarste oudervogel. Op de dertigste dag bedelt het jong om voedsel terwijl het in de opening van het nestblok hangt en zo wordt het ook van voedsel voorzien. Als we te dichtbij komen, duikt het terug in het nest. Na enkele dagen vliegt het uit.

Er werd opnieuw gelegd op 14, 15 en 16 juli, waarvan één ei uitkwam op 2 augustus. Eén ei was afgestorven en het andere ei bleek onbevrucht te zijn. Dit ene jong ging dood toen het acht dagen oud was. Er wordt meestal aangenomen, dat scharrelaars eens per jaar broeden, maar dat is bij de Vorkstaartscharrelaar dus niet het geval.

Voeding.

Ze hadden iedere dag de beschikking over universeel, geprakt met paté (voor de hond) en vermengd met gesneden vlees (hart). Verder waren er pas vervelde (witte) meelwormen en poppen en ook moriowormen, welke

door ons van tevoren onthoofd waren. Verder werden er babymuisjes en wat sprinkhanen verstrekt.

Darrebroed, buffalowormen, maden, mierenleieren, kleine vis en geprakte universeel en hart werden niet genomen. Ook pieren waren dagelijkse kost en deze werden, nadat ze enige malen door de snavel op en neer gekneet waren, ook gevoerd.

Algemeen.

De verzorging bij ons is voor alle scharrelaars gelijk en ze doen het hier goed op. Waarschijnlijk zullen ook andere, hier niet beschreven soorten, hierop goed gedijen. Ze zijn goed met andere vogels te houden, maar in verband met de voeding liefst niet met die soorten, die direkt alle insecten e.d. wegkopen. Ze leren het nooit om droog universeel te eten. Meelwormen alleen is niet voldoende om deze vogels lange tijd in leven te houden. Ofschoon ze tijdelijk wel in kooien gehouden kunnen worden (bijv. bij ziekte) is in verband met het op verantwoorde wijze houden van dit soort vogels alleen de voliëre een geschikt verblijf. Dat broedresultaten dan tot de mogelijkheden behoren, behoeft geen verder betoog. Als er broedpogingen gedaan worden, is het beter om storende vogels tijdelijk elders onder te brengen.

Vorkstaartscharrelaars hebben 's winters een licht verwarmd binnenverblijf nodig.

Foto 1. Indische scharrelaar.

Foto 2 en 3. Vorkstaartscharrelaar.

Foto 4. Jonge Vorkstaartscharrelaar van 15 dagen oud (egestadium).

Foto 5. Jonge Vorkstaartscharrelaar van 22 dagen oud.

Een duurzame nestgelegenheid voor Mezen

door André Bruggeman

Nestkasten zijn bittere noodzaak! Er is geen oude of zieke boom meer, of hij gaat tegen de grond. Het gevolg: geen nestgelegenheid meer voor de vele hollenbroeders, klein of groot. En wanneer er voor de nakweek onvoldoende plaats is, kunnen deze soorten niet anders dan verdwijnen, wat natuurlijk heel erg jammer zou zijn. Mogelijk krijgen wij, vogelliefhebbers, hier dan ook nog eens de schuld van, wie weet! Alleen al vanwege het feit, dat er te weinig geschikte bomen zijn, dienen wij dus de vogels een helpende hand toe te steken.

Ik behandel hier nu alleen maar de mezenkastjes, maar er zouden er veel meer aan bod kunnen komen. Mogelijk, dat ik dat een andere keer doe. De verscheidenheid aan nestkastjes is namelijk veel uitgebreider dan wat ik hier bespreek. Daar zou u van staan te kijken. Gaat u maar eens na, welke inlandse hollenbroeders wij allemaal hebben. En iedere soort heeft zo zijn eigen voorkeur wat betreft afmetingen, toegang en vorm. Daarbij komt ook nog de speciale plaats en de hoogte waarop zij dienen te worden opgehangen. Maar waar vooral op moet worden gelet, dat is, dat tijdens het warmste gedeelte van de dag de zon er niet langdurig op kan schijnen. Denkt u eens, bij wijze van voorbeeld, aan een auto die in de volle zon staat. Daarin gaat de temperatuur zeker tot 50 graden Celsius stijgen. U begrijpt wel, wat er dan verder zal gebeuren.

Wat u mogelijk nog niet weet is, dat u gemakkelijk en goedkoop een duurzame nestkast zelf kunt maken. Zo kunt u er zeker aan bijdragen, dat er rond uw huis en tuin meer leven tot stand komt. Uw gevleugelde vrienden zullen er bovendien voor zorgen, dat er minder insecten zullen zijn: ze vangen er duizenden weg op één seizoen.

Op de getoonde foto's kunt u zien, dat op deze manier door het hergebruiken van afgedankte materialen wij niet alleen onze vogels in de natuur helpen, maar dat we ook nog iets nuttigs doen voor ons milieu. In kranten en TV-uitzendingen wordt regelmatig onze aandacht gevraagd voor het milieu. Terecht, vind ik, probeert men iedereen te motiveren om met wat meer respect om te gaan met onze leefomgeving. Een bittere noodzaak, want jammer genoeg is het op bepaalde plaatsen al heel erg gesteld. In sommige gebieden komen er bijna geen

vogels meer voor en zijn vele soorten voorgoed verdwenen.

Zelf doe ik mijn leven lang al in mijn eentje aan vogelbescherming en wel in de vorm van het ophangen van diverse nestkastjes en het bijvoederen in de winter. In de loop der jaren is het aantal door mij opgehangen nestkastjes aanzienlijk geworden. Elk jaar constateer ik, dat een groot deel daarvan gerepareerd moet worden of zelfs compleet vervangen. Samen met het elk najaar weer schoonmaken is dit een mooie bezigheid, maar ik begin stilaan al aan later te denken! De hier gepresenteerde nestgelegenheden hoeven niet te worden onderhouden, dus daarmee zit ik goed. Doordat ik weer toe was aan de jaarlijkse herstelwerkzaamheden, en daarvoor niet voldoende juiste materialen bij de hand had, wilde ik eens iets duurzams uitproberen. Toevallig was ik in het bezit gekomen van een afgedankte plastic afvoerbuisk. Zo kon er eens een proef gedaan worden. De resultaten waren vanaf het begin zeer goed.

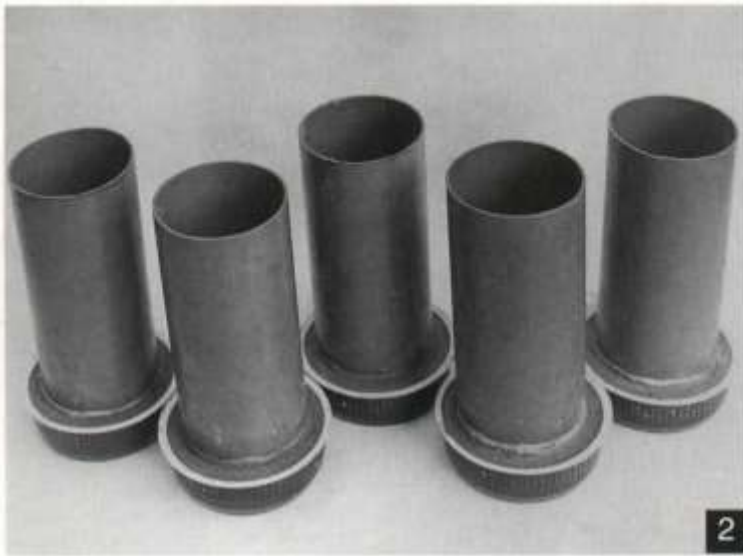
De oplossing van mijn probleem was geboren: er waren geen reparaties meer nodig. Intussen heb ik hiertoe nu twee jaar ervaring en de resultaten overtroffen de verwachtingen. Voor geïnteresseerden heb ik dan ook dit artikel geschreven. Op deze manier wordt vooral een zwakkere groep vogels, namelijk de mezen, geholpen. Aan de hand van de bijgevoegde foto's kunt u zich hiervan een beeld vormen.

Foto 1. De voorbereiding.

De gebruikte materialen zijn zeer eenvoudig en veelal gratis te verkrijgen (afval). Van een plastic buis met een diameter van 12 cm worden gelijke delen afgezaagd van 27 cm lengte. De betonnen deksels zijn gegoten in een wegwerpproduct van een ander soort plastic. Vindingrijkheid speelt hierbij een belangrijke rol. Kleine resten van vogelgaas kunnen gebruikt worden om de cementspecie te verstevigen, wanneer deze gehard is. Ook van voliëregaas wordt een lad-

1

dertje geplooid in de binnenruimte (zie foto 3). Dit mag zeker niet vergeten worden. Ik wil er daarom de aandacht op vestigen, dat zonder dit laddertje de vogels slechts met veel moeite het nest zullen kunnen verlaten. Dit moet voorkomen worden. Dit gaas is bovendien erg handig bij het (later) schoonmaken van het nest. Met het gaas wordt al het vuil er uit getrokken, wat dan ook handig meegenomen is.

De specie voor de deksels bestaat uit 1 deel cement en 2 delen maas- of rijnzand.

Foto 2. Deksel en bodem.

Voordat u ertoe overgaat, de deksels in de vormen te gieten, wordt rond de stukken buis tot driemaal toe een papieren band gedraaid en lichtjes vastgeplakt, zodat dit papier tijdens de werkzaamheden op z'n plaats blijft. De bedoeling hiervan is, dat na het harden de buiselementen gemakkelijk verwijderd kunnen worden. Nadien wordt het papier verwijderd, waardoor er wat meer ruimte komt, zodat de deksels er bij controle gemakkelijker afgenomen kunnen worden.

Nadat dit werkje is gedaan, en het cement enkele dagen heeft kunnen harden, worden de bodems gegoten. Dit is het eenvoudigste. Op een krant worden de cilindres naast elkaar gezet. Met cementspecie worden de ongeveer 3 cm dikke bodems gegoten. Voordat u deze laat harden zorgt u er echter voor, dat er drie of meer gaatjes in worden geprikt. U kunt er ook enkele rietstokjes doorheen steken, die later gemakkelijk kunnen worden verwijderd. Deze gaatjes dienen voor ventilatie en om het teveel aan vocht af te voeren.

Foto 3. De eindafwerking.

De eindafwerking kan, wanneer we sneldrogende cement gebruiken, reeds na twee dagen plaatsvinden. De bodems moeten in ieder geval al gehard zijn. Aan de rugzijde worden twee aluminium profielen bevestigd met bijvoorbeeld popnagels. In de profielen worden gaatjes gemaakt om het nestkastje te kunnen ophangen. Daarna wordt met een gatenboor het toegangsgat geboord. Wilt u uitsluitend pimpelmezen, dan mag het gat niet groter zijn dan 26 of 27 mm. Voor koolmezen is dit rond de 30 mm. Voor roodstaarten en eventueel ook vliegenvangers maakt men een rechthoekig gat van ongeveer 6 x 4 cm. Een schroefje dient voor de bevestiging van het aanvliegstokje.

Vervolgens wordt alles in elkaar gezet en kan het schilderwerk beginnen. De gladde buis wordt ingesmeerd met verhitte, vloeibare pek, behalve de achterkant. Als dit is afgekoeld, kan het schilderwerk beginnen. Met verresten in de kleuren groen en bruin wordt alles goed ingesmeerd. Als ook de verf droog is, kan het ophangen beginnen. Voor mezen is een hoogte van 2 à 3 meter ideaal. Roodstaarten en vliegenvangers zitten liefst wat hoger.

Heeft u een kattenprobleem? Bij deze gladde en goed vastzittende, zware deksels kan de kat niet veel kwaad aanrichten. Bevestigd aan een roestvrije draad zal zo'n nestkast een leven lang meegaan. En u houdt uw tuin vrij van insecten.

Foto 4. Twee jaar later.

Op deze foto ziet u het resultaat van twee jaar gebruik. Van groot belang is het gebruik van een roestvrije draad om de nestkastjes op te hangen. Zo voorkomt u de onaangename verrassing van het naar beneden tuimelen van de nestkast na verloop van tijd. Tijdens de jaarlijkse schoonmaakbeurt maakt u de draad weer los, om te voorkomen, dat deze na enkele jaren diep in de boom is gegroeid of door de spanningen toch nog breekt. Zoals u ziet, is de structuur van de plastic buis grotendeels gecamou-

fleerd door middel van gesmolten pek, die daarna wordt geverfd. In deze nestkast heeft het eerste jaar een koolmees een groot aantal jongen grootgebracht. Het tweede jaar heeft een ringmus hierin twee broedsels grootgebracht. Ringmussen voeden hun jongen ook met een massa insecten. Zo verdient ook hij zo'n onderkomen voor zijn gezin.

Foto 5 en 6.

Op de kleurenfoto's zijn de kool- en pimpelmeesjes te zien in een houten nestkastje. Nu is het vrij normaal, dat er in een houten nestkastje spleetjes en barstjes zitten, waar allerlei parasieten zich goed in kunnen verschuilen, waardoor ze ieder jaar weer de jongen kunnen belagen. Niet zelden gaan de jongen verloren door de gevreesde bloedluis. Ook de schurftmijt, veerluis, veermijt en schachtmijt kunnen beter maar worden vermeden.

Bij de jaarlijkse schoonmaak van de nestkasten mogen we geen insecticiden of andere giftige stoffen gebruiken, want dan zou het middel wel eens erger kunnen zijn dan de kwaal. Heel even uitbranden is wel mogelijk, maar dit laat na enkele jaren ook zijn sporen na.

De gladde wanden van plastic van deze nieuwe nestkasten zijn met een borsteltje en voldoende water volledig schoon te krijgen. Dit is zeker een pluspunt.

ysel

De

oysel

Eerste WEEK VAN HET HUISDIER op komst:

Een week lang aandacht voor miljoenen huisdieren.

Van 29 mei tot en met 3 juni wordt voor de eerste keer de Week van het Huisdier gehouden; een landelijke campagne, waarin het belang van een goede mens-dierrelatie en de bevordering van verantwoord huisdierbezit centraal staat. Organisator van deze campagne is het Voorlichtingsbureau Huisdieren, dat hiermee aandacht vraagt voor de miljoenen huisdieren die ons land rijk is en de betekenis van deze dieren voor de mens. Het thema van de Week, die jaarlijks zal worden gehouden, luidt dit jaar: "Vrienden voor het leven".

Landelijke activiteiten.

Tijdens de Week van het Huisdier zal de relatie tussen mensen en hun huisdieren op vele plaatsen en bij vele gelegenheden in de schijnwerpers staan. In die Week heeft een aantal landelijke activiteiten plaats, waaruit zal blijken, dat huisdieren inderdaad vrienden voor het leven zijn. Op

maandag 29 mei wordt de officiële opening voltrokken door een bekende Nederlander, met eigen huisdier.

Een greep uit de activiteiten: Alle basisscholen in Nederland worden uitgenodigd mee te doen aan een opstel- en tekenwedstrijd - beoordeeld door een deskundige jury - waarin het thema "Vrienden voor het leven" centraal staat. Politici en beleidsmakers wisselen tijdens een ronde-tafelbijeenkomst van gedachten over een actueel thema, dat betrekking heeft op huisdieren. Dierenspeciaalzaken, hondentrimsalons, dierenartsen enzovoort wordt gevraagd in de Week zelf activiteiten te ondernemen. Degene, die de origineelste, leukste of meest in het oog springende activiteit heeft georganiseerd, krijgt de Week van het Huisdier Award uitgereikt.

Het Voorlichtingsbureau Huisdieren.

Begin dit jaar is het Voorlichtingsbu-

reau Huisdieren opgericht door drie organisaties: de Stichting voor Gezelschapsdieren, de Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO en de Vereniging van Fabrikanten en Importeurs van samengesteld Voedsel voor Kleine Huisdieren (VKH). De Stichting voor Gezelschapsdieren is een samenwerkingsorgaan waarin vele verenigingen/instellingen die zich met het wel en wee van huisdieren bezighouden, samenwerken (ook de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, samen met de andere leden van C.O.M.-Nederland). Hiertoe behoren de organisaties voor de dierenbescherming en diergeneeskunde en een groot aantal landelijk werkende dierenliefhebberijverenigingen. DIBEVO is de landelijke branche-organisatie voor fabrikanten, grossiers, importeurs en dierenspeciaalzaken in Nederland. In de VKH ten slotte zijn de fabrikanten en importeurs van huisdiervoeders verenigd.

De /

MENS EN DIER:

Vrienden voor het leven.

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog nam de belangstelling voor de relatie mens-dier sterk toe. Ook in Nederland was dit het geval. Dat het kleine huisdier in de loop van de tijd steeds meer een gezelschapsfunctie is gaan vervullen, blijkt onder andere uit het woordgebruik. Steeds vaker wordt het woord "gezelschapsdier" gebruikt. Onder gezelschapsdieren worden dieren verstaan die op een of andere wijze voldoen aan behoeften van mensen om dieren, zoals honden, katten, konijnen, knaagdieren, vogels en vissen bij zich te hebben. In het leven van veel mensen zijn deze dieren een zeer wezenlijke functie gaan vervullen. Het op een verantwoorde wijze houden van deze dieren maakt dat mens en dier vrienden voor het leven worden.

Historie.

Al sinds de prehistorie houden mensen huisdieren. Geen enkel volk of cultuur heeft zonder dieren geleefd. Bij onder andere de Romeinen werden dieren ook gehouden om mensen te genezen. Door het tegen zieke mensen aandrukken van puppies zou de ziekte van de mens overgaan in het dier.

Onderzoek naar de relatie mens-gezelschapsdier.

In de afgelopen 30 jaar is er veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen mens en dier. De Amerikaanse kinderpsychiater Boris Levinson was de pionier op dit gebied. Levinson wakte met zijn onderzoek naar de relatie mens-dier de interesse van vele mensen, onder wie wetenschappers uit verschillende disciplines en mensen uit de praktijk die met bepaalde groepen mensen uit de samenleving werkten. Dit betreft dan groepen geestelijk en/of lichamelijk gehandicapt, autistische kinderen, ouderen en gevangenen. Dit betekent dat dit gebied breed is en betrekking heeft op diverse vakgebieden. Het heeft verbanden met sociale wetenschappen maar ook met diergeneeskunde en biologie.

Demografische studies naar gezelschapsdieren en hun eigenaren.

In de Europese Unie heeft 50 % van alle huishoudens gezelschapsdieren (23 % honden, 17 % katten). In Nederland heeft 51 % van de huishoudens één of meer huisdieren. Uit een

onderzoek van NIPO (1995) naar huisdierbezit komen de volgende cijfers naar voren.

Diersoort	Aantal dieren
Honden	1.400.000
Katten	2.000.000
Knaagdieren	560.000
Konijnen	560.000
Vogels	6.400.000
Vissen	4.000.000

Redenen voor aanschaf van gezelschapsdieren.

Mensen nemen een huisdier meestal omdat ze het gezellig vinden. Met een dier in huis is het nooit stil, ben je nooit alleen. Een dier is er altijd voor mensen en in een tijd waarin mensen heel vaak geen tijd voor elkaar hebben kan zo'n dier een heel belangrijke rol spelen.

Een positieve houding ten opzichte van dieren is niet altijd een reden om een dier aan te schaffen. Mensen zonder huisdieren hebben meestal ook een positieve houding ten opzichte van dieren. Vaak zijn hier echter praktische aspecten, zoals een te kleine woning, geen tijd, of een allergie de reden om geen huisdier te nemen.

Huisdieren kunnen het sociale contact tussen mensen laten toenemen en makkelijker laten verlopen. Kennelijk kan een hond als katalysator werken voor de sociale contacten. Het is nu eenmaal makkelijker om een praatje te beginnen over een hond dan over de mooie ogen van de eigenaar.

De invloed van huisdieren op de fysiologie van de mens.

Studies hebben aangetoond, dat huisdieren een positieve invloed kunnen hebben op de gezondheid van de mens. Het bleek bij voorbeeld, dat mensen die in het bezit waren van een huisdier, na een hartaanval of angina pectoris meer kans hadden, na een jaar nog in leven te zijn dan mensen die niet in het bezit waren van een huisdier. Verder is het zo, dat de bloeddruk en hartslag van mensen, die een vriendelijke hond aaien, daalt. Ook zijn er significante verschillen gevonden tussen vet- en cholesterolgehalten in het bloed van huisdierbezitters en niet-huisdierbezitters. Als het bloed hoge concentraties van deze stoffen bevat, kunnen ze een belangrijke rol spelen bij het krijgen van hartproblemen. Huisdierbezitters bleken lagere concentraties van deze

stoffen in hun bloed te hebben. De mechanismen achter deze opmerkelijke onderzoeksresultaten zijn echter nog niet bekend.

De invloed van huisdieren op de ontwikkeling van kinderen.

Ouders schaffen vaak een huisdier voor hun kinderen aan, omdat ze vinden, dat deze er verantwoordelijker en sociaal van worden. Het hebben van huisdieren komt dan ook significant vaker voor in gezinnen met kinderen dan in gezinnen zonder kinderen. In Nederland wordt op dit moment een grootschalig onderzoek naar de invloed van huisdieren op de ontwikkeling van kinderen gedaan.

Ouderen en huisdieren.

Mensen in hun derde levensfase, ook wel ouderen of senioren genoemd, krijgen met specifieke problemen te maken, die samenhangen met het ouder worden. Een huisdier kan een laatste aanspreekpunt zijn en bovendien hebben ouderen die een huisdier bezitten meer sociale contacten met de buitenwereld. Ouderen worden minder mobiel en soms krijgen ze te maken met gezondheidsproblemen. Daarnaast kunnen ouderen steeds minder sociale contacten krijgen door sterfgevallen in hun omgeving (partner, familie, vrienden). Eenzaamheid en depressies zijn dan niet ondenkbaar. Het is van groot belang om hierbij stil te staan, omdat het aantal ouderen toeneemt. In het jaar 2000 zal 14 % van de Nederlandse bevolking boven de 65 jaar zijn. Ook op dit terrein is men druk doende met onderzoek, om te kijken, wat de positieve effecten van huisdieren zijn op de kwaliteit van het leven van ouderen.

Al met al blijken huisdieren op vele gebieden van het menselijk leven invloed te hebben. Wij mensen hebben de verplichting, om onze vrienden voor het leven op een verantwoorde wijze te houden. Voor een wederzijds welzijn.

dr. Nienke Endenburg,

deskundige op het gebied van de relatie mens-dier.

Zij onderzoekt de invloed van huisdieren op de ontwikkeling van kinderen.

DE ORANJEBORST ISABEL

De oranjeborst isabel is een kleurslag, die de laatste jaren door wat meer liefhebbers wordt gekweekt. We zien deze oranjeborst dan ook vrij regelmatig op de TT's en we zien ook, dat de kwaliteit verbetert. Toch blijkt, dat de kweek van deze kleurslag vrij lastig is.

Daarom gaan we in dit artikel eens wat dieper in op deze mutatiecombinatie.

We bespreken de vererving, de kleureisen, veel optredende fouten en de kweek.

Vererving.

We hebben bij deze kleurslag te maken met een combinatie van de autosomaal recessief verervende factoren oranjeborst en isabel. In de naamgeving is niet aangegeven in welke kleurserie de vogel gekweekt moet worden. Omdat de isabelfactor alleen het eumelanine mag reduceren en het phaeomelanine niet mag aantasten, is het in principe mogelijk, deze variant in zowel de grijsserie als de bruinserie te kweken. Toch zal in de praktijk een vogel in de bruinserie eerder aan de kleureisen voldoen. In de bruinserie is namelijk de vereiste warmcrème kleur van rug/vleugeldek en onderlijf eerder te realiseren dan in de grijsserie. De factoren isabel (I) en oranjeborst (ob) vererven onafhankelijk van elkaar. Een zebra-vink kan split zijn voor één of voor beide van deze factoren. Een bruine zebra-vink bijvoorbeeld kan split zijn voor isabel en/of voor oranjeborst.

Kleureisen.

De eisen voor deze mutatiecombinatie zijn gebaseerd op die voor de isabel bruin. Het rug/vleugeldek moet lichtcrème van kleur en mooi egaal zijn. Een belangrijke eis is, dat het onderlijf zo donker en warm mogelijk crème moet zijn. Deze eisen gelden ook voor de isabel bruin. Daarbij voegen we de eisen voor de oranjeborst. De borstband en zebra-tekening van de man moeten oranjebruin zijn, evenals de bloktekening in de staart. De wang en flank moeten dezelfde kleurdiepte bezitten als bij de normaal bruine. De oogstreep is diep oranjebruin en valt samen met de wang. Bij de pop moet de staart licht oranjebruin met crème geblokt zijn. Op de crème flank zien we de lichte stip-tekening die kenmerkend is voor de oranjeborst. Voor het overige ziet de pop er uit als een normale isabel.

Veel voorkomende fouten.

Bij de oranjeborst isabellen komen we voor een deel dezelfde fouten tegen, die we bij de oranjeborst grijs en bruin ook vaak zien. De borstband is soms niet voldoende diep oranjebruin gekleurd en vertoont vaak lichte plekken. (Op de plaats van deze lichte

plekken zou bij de oranjeborst grijs en bruin nog eumelanine zichtbaar zijn). De zebra-tekening loopt heel vaak niet voldoende door tot aan de ondersnavel. Als de zebra-tekening wel goed doorloopt, gaat dit bijna altijd samen met een te grauw en donker rug/vleugeldek. En andersom; als het rug/vleugeldek mooi licht van kleur is, ontbreekt vaak grotendeels de zebra-tekening in de borst. Verder is de bloktekening in de staart maar zelden compleet aanwezig en mist op veel plaatsen het vereiste phaeomelanine. Andere tekortkomingen kennen we van de gewone isabel. Vaak toont vooral de man een bruine omzorning aan de vleugelpennen. Veel liefhebbers menen, dat een dergelijke vogel split is voor zwartborst. Dat kan inderdaad zo zijn. Wij zijn echter van mening dat ook bij zuivere (oranjeborst) isabellen dit verschijnsel kan optreden. Tenslotte zien we vaak dat het onderlijf niet de vereiste diepcrème kleur toont, maar te licht van kleur is. Al met al zien we bij de oranjeborst isabellen vaak zowel de tekortkomingen die we kennen van de oranjeborst

grijs en bruin als de fouten die we aantreffen bij gewone isabellen.

Kweekaanwijzingen.

Bij voorkeur kweken we de oranjeborst isabellen binnen de eigen kleurslag. Daarbij kunnen we werken met isabellen, die split zijn voor oranjeborst. Gebleken is, dat bij veel isabellen de oranjeborstfactor wordt meegeweekt: van meerdere isabelkwekers weten we, dat ze uit isabellen ook oranjeborst isabellen kweken. Het is natuurlijk van belang om zo goed mogelijk scheiding te maken tussen zuivere isabellen en isabellen met de oranjeborstfactor. Een paring van een volle oranjeborst isabel met een isabel die split is voor oranjeborst, kan een goede basis zijn voor onze kweek. Zoals steeds combineren we vogels, die elkaars zwakke punten compenseren. U bezit bijvoorbeeld een oranjeborst isabel man met een goede borsttekening, maar met een te grauw en donker rug/vleugeldekk. Deze kunt u paren aan een isabel pop die split is voor oranjeborst en die vooral mooi egaal en licht van kleur moet zijn in het rug/vleugeldekk.

U mag hopen, dat uit deze combinatie enkele jongen geboren worden, die in redelijkheid aan de eisen voldoen. Het heeft weinig zin om voor de kweek van deze kleurslag terug te grijpen naar een oranjeborst bruin. Om te beginnen zijn deze vaak bepaald niet beter van kwaliteit dan de gemiddelde oranjeborst isabel. Verder bent u weer enkele generaties bezig om een goede lichtcrème basis kleur in de isabellen te verkrijgen. Alleen voor formaatverbetering kan het nodig zijn, af en toe terug te gaan naar de basis in bruin, zoals we dat met de meeste kleurslagen van tijd tot tijd moeten doen.

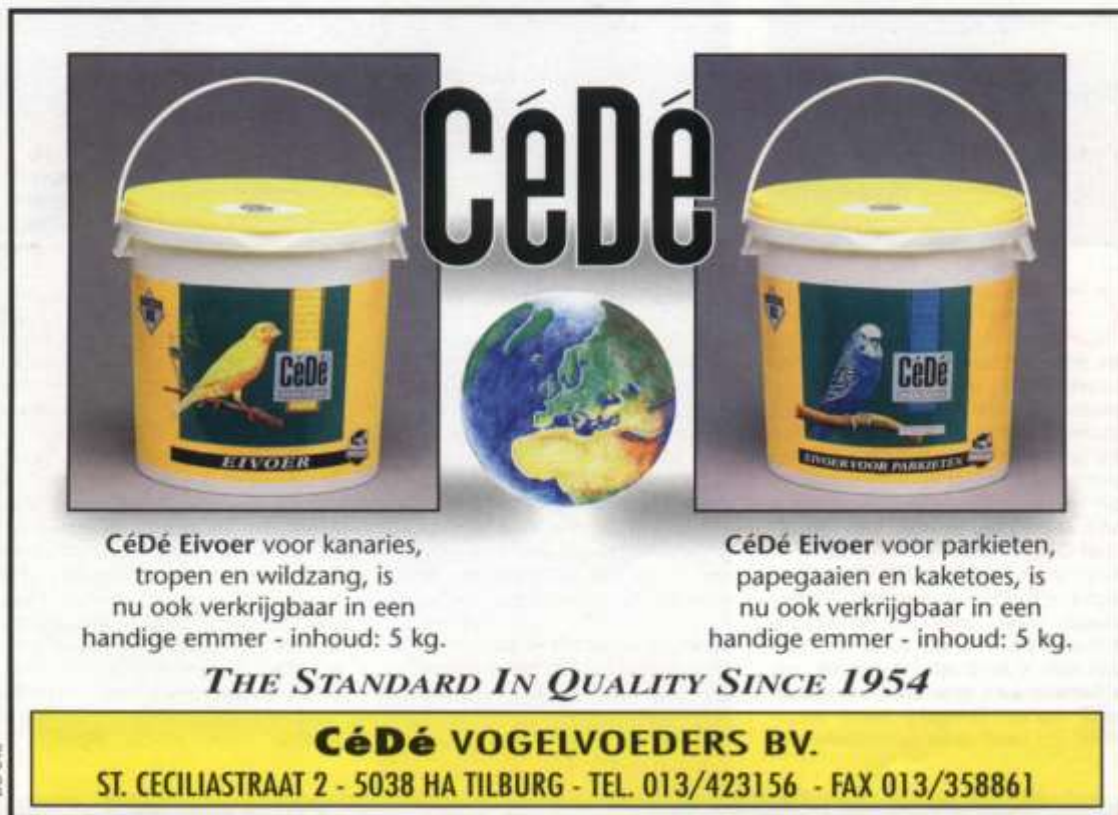
Samenvatting.

De oranjeborst isabel zien we de laatste tijd wat meer op de TT's. De factoren oranjeborst en isabel vererven onafhankelijk van elkaar en autosomaal recessief. De vogel combineert de eisen voor een isabel met de basis eisen voor een oranjeborst. Vaak zien we de fouten van deze beide kleurslagen terug. Via een gerichte kweek kunnen we deze mutatiecombinatie verbeteren. Bij voorkeur kweken we

met oranjeborst isabellen en isabellen die split zijn voor oranjeborst. Als we oudervogels kiezen, mogen deze niet dezelfde fouten bezitten. Zo zal het mogelijk zijn, de oranjeborst isabel verder te verbeteren. Wij wensen u daarbij veel succes.

Tekst: TC/NZC.

Bij de foto: 1-1 Oranjeborst isabel. Bij de man zijn zebratekening en borstband al goed doorgekleurd. Wel is de basis kleur van deze vogel veel te grauw. Bij de pop is de lichte stiptekening in de flank zichtbaar, wat een oranjeborstkenmerk is. De wangen hebben wat te veel kleur. (Foto: Pieter van den Hooven).

CÉDÉ

Cédé Eivoer voor kanaries, tropen en wildzang, is nu ook verkrijgbaar in een handige emmer - inhoud: 5 kg.

Cédé Eivoer voor parkieten, papegaaien en kakatoes, is nu ook verkrijgbaar in een handige emmer - inhoud: 5 kg.

THE STANDARD IN QUALITY SINCE 1954

Cédé VOGELVOEDERS BV.
ST. CECILIASTRAAT 2 - 5038 HA TILBURG - TEL. 013/423156 - FAX 013/358861

DS-643

De Zwartstuit Bichenow

... een aparte ondersoort van de Bichenowastrilde.

In het aprilnummer van Onze Vogels plaatsten wij al een artikel over de Bichenowastrilde. Toevallig heeft ook Cyril Laubscher zijn vakkundige fotografenoog laten vallen op deze leuke vogel, maar dan op de ondersoort met de zwarte stuit.

De Zwartstuit Bichenow (*Taeniopygia bichenovii annulosa*) is een zeer aantrekkelijke en gevraagde ondersoort van de Bichenowastrilde - één van de populaire Australische vinken die wereldwijd worden gehouden. Helemaal gekleed in het zwart, wit en grijs, is de visuele aantrekkingskracht van de Bichenow gelegen in het prachtige tekeningpatroon van de bevedering, gecombineerd met een blauwgrijze snavel en poten.

Wat de Bichenow tekortschiet in kleurenpracht, maakt hij dubbel en dwars goed door zijn zachtaardige, sociale aard. Het is een ideale soort voor een gemengd gezelschap in een volière, waar zijn zwartwitte verenpakje een mooi contrast vormt met vele felgekleurde andere prachtvinken.

De in Australië onder de naam "Double-barred Finch" (Dubbelgestreepte vink) bekend staande Bichenowastrilde heeft twee ondersoorten. De nominaatvorm is *Taeniopygia bichenovii bichenovii*, die een witte stuit heeft en voorkomt vanaf Nieuw Zuid-Wales noordelijk tot Queensland aan de andere kant van de Golf van Carpentaria.

De ondersoort, die op de foto is te zien, *Taeniopygia bichenovii annulosa*, heeft een zwarte stuit en wordt aangetroffen vanaf Kimberley in West-Australië via het Northern Terri-

tory tot ten zuiden van de Golf van Carpentaria, waar zijn gebied dat van de nominaatvorm overlapt. In die gebieden, waar beide ondersoorten voorkomen, paren deze vrijelijk met elkaar en in de natuur kan men dan ook allerlei exemplaren aantreffen, die zowel wit als zwart op de stuit hebben.

Gelukkig hebben goede vogelkwekers altijd de neiging om de rassen zuiver te houden. Bovendien is het moeilijk om een zuivere stuitkleur terug te kweken, wanneer men begint met de mengvorm. In Europa worden Bichenows meestal gekweekt in grote kooien. Het sexen is wat moeilijk, omdat er geen verschil is tussen de mannen en de poppen, maar als men eenmaal een koppel heeft, dan levert de kweek niet veel problemen op.

Toen ik het plan opvatte om de Zwartstuit Bichenow te gaan fotograferen, was één van mijn voornaamste doelstellingen het duidelijk in beeld brengen van de zwarte stuit. Daarbij wilde

ik graag, dat de vogel zich op z'n natuurlijke manier gedroeg. Alles wat van mij werd verlangd, was dus een aanzienlijke hoeveelheid geduld en tijd om de foto te maken.

De nominaatvorm met de witte stuit kon ik bestuderen, toen ik in Australië woonde. In een gebied op 50 km ten westen van Sidney kwamen ze veel voor. Het zijn erg sociale vogels, die zelfs tijdens het broeden dicht in de buurt van soortgenoten nestelen. Bichenows geven de voorkeur aan stekelig struikgewas om hun bolvormige nest in te bouwen. Ze gebruiken daarbij droog gras. De binnenzijde van het nest wordt bekleed met veertjes en lege graszaadhalmen. Het legsel bestaat gewoonlijk uit 4 tot 6 witte eitjes, die 12 dagen worden bebroed. Het grootbrengen van de jongen neemt daarna nog 18 tot 20 dagen in beslag.

Tekst en foto: Cyril Laubscher (alle rechten voorbehouden).

